

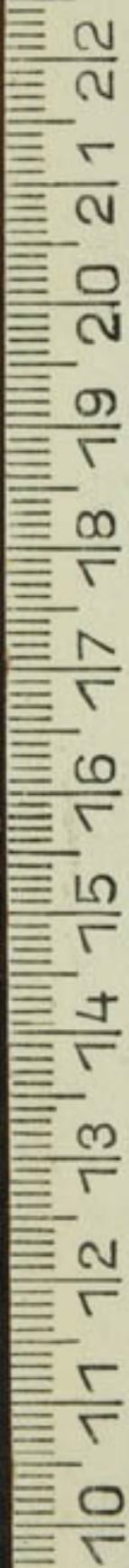
RMK. I.

753

PAPISZTÁK MEGLETÁTLAN ÜDÖZÉSÉRE A VALLÁSRENDELKÖZÉS

4643.

Országos Magyar Könyvtár

XII

Polun

4903^m

Rock+

753

Telps.

658.
PAPISTAK MEL-
TATLAN ŰLDÖZESE
A' VALLASERT.

Mely RMV D. 73

E' Kérdésben magyaráztatik-meg: Ha
*Szabad-è valakit (és nevezet-sze-
rint a' Pápistának az Euangéli-
cusokat) erő-szakkal Vallásra
kényszeríteni?*

Kinek alkolmatofságával az-is szem-
eleiben adatik:

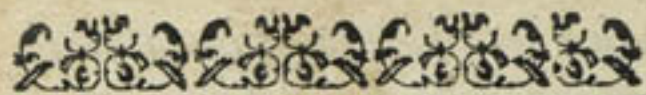
*Micsoda mesterségekkel, és kényszer-
getésekkel szokták (most fő-képpen)
a' Pápisták, az Euangélicusokat a'
magok Vallására hajtani?*

ESAIE LIX. v. IV.

Nemo est qui clamet pro iustitia, & nemo qui
disceptet pro fide.

Anno 1643. ffb.

Nullificat quis Pontificem prostruit,
abegit?
Deo lampadine diuina lampade
Verbi.

OLVASO

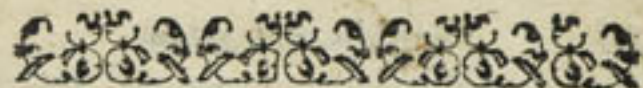
SEmmit ez iráskában egyebet nem akarok, hanem hogy értékre-adgyam a Magyar 'Euangélicusoknak, minémű szándékban legyenek ő hozzájuk a Pápisták, Vallásocmiatt. Nem az 'Euangélicusoktól költött, sem csak piaczi hírekből vett dolgokat adok penig itt ő elejekben; hanem tulajdon ollyakat, mellyek a Pápista 'Iroktúl világ látására és olvasására ki-bocsáttattak: és a kik immár nagyb részre Magyarországon is bé-tellyesedtek. Távol-légyen, hogy itt sem el-mémet sem pennámat másoknak,

A 2 nak,

nak, és fő-képpen a' hatalmas-
ságoknak kárhoztatására csak
fel-is emellyem, a' kit némellyek
szoktak cselekedni, a' közönsé-
ges jónac mindē haszna nélkül.
En derekasban csak egyebek
szavait hozom-bé: és támasz-
tom e' dolgot azoknak lelkek-
ifjúságra, kik az egy igazságot
követvén, cselekedetekben-is
ahoz alkalmazzatták mago-
kat, a' mit szivekben javalnak.
Ezek immár tovább a' Magyar
Euāgelicusoktól sem titkoltat-
hatnak-el, mellyek világ-szer-
te nyilván-vadnak; és a' kiket
nagyfokā fohászokodva-is szen-
vednek. Légy jó-egéségben.

PA-

PAPISTAK MEL- TATLAN ŰLDÓZESE A' VALLASERT.

M E L Y

E' Kérdésnek magyarázattyában
mutogattatik-meg: Ha

*Szabadè vala-kit (és nevezet-
szerint a' Pápiistáknak az
Euangélicusokat) erő-ssak-
kal Vallásra kényszeríteni?*

E' Kérdésre alkalmatoisá-
got adott, egy elébbi Val-
lása mellől régen el-ugrot-
ván Pribék, mostan Batai
titularis (a) Apátur, Posoni Cáo- a Perso-
nok, Veresmarti Mihály: ki a' Bá- natum
taiakat Pápiista Vallásra intó Leve- vocant
lének (avagy Könyvének) rendi- alii.
A 3 ben

ben egyébűtt-is, de ki-vált-képpen, és szánt-szándékból, a' 29 Tanúságban nyilván meri állatni, hogy a' Pápistáknak igazságok *va-
gyon ahoz, hogy az Eretnekeket ha kü-
lönben nem lehet, tűzzel és vassal is
kényszerithessék a' Pápista Vallásra.* Le-irhatnám ez ő értelmeket más
fok tudós Pápista Írók, és fő-kép-
pen Jésuiták szavaival: de hogy
Veresmarti irásából akartam ezt
inkább szem-eleiben adni, két ok-
ból cselekedtem. I. Mert ezt ő is
másoktól, és derekasban *Leonar-
dus Lessius Jészuita* Elmélkedésiből
vette; a' mint-hogy egész munká-
ját is nagy részre abból írta-ki.
'Es mivel e' dolgot Magyarúl, Ma-
gyar Euangélicusoknak akarta ér-
tésére adni; annyiban is szűkség
vált Magyar Író szavaiból meg-
érteni, *Micsoda szándékban legyenek
a' Pápisták az Euangélicusokhoz.* II.

De fő-képpen ezért: mert (a' mint
nyilván mondgyák) e' könyvet, az *Laudat
venales
qui vult
expo-
nere
merces.*
el-múlt Pofoni Országos Gyűlés-
ben, minden kérés nélkül, ő maga,
fákkal hordatván-fel az ország há-
zához, elől-utól mindeneknek,
nevezet szerint penig az 'Euangé-
licusoknak, nagy bőven osztogat-
ta, és egész Magyar-országot véle
bé-töltötte. Mely cselekedetivel
kétség nélkül ezt akarta ő (avagy
igazábban ő általa a' nagyub ren-
dű Pápisták) a' Magyar 'Euangéli-
cusoknak értésére adni: Hogy ha
eddig nem tudtác nem értették,
ha eddig vakok voltak; lássák és
értsék-meg immár végre, tudgyák
meg avagy csak ő tőle, mi-némű
szándékban legyenek ő hozzájuk
Magyar-országban-is a' Pápisták;
tudni-illik, hogy vala-mi időre,
vala-mi úton-módon lehet, egy-
általlyában ki akarják őket Ma-
gyar-országból kergetni. Mi-

Minek-előtte pedig ebben a Veresmarti okoskodását meglát-
 nók; a' fel-tett kérdésre felelek-
 meg: Ha, *szabadé vala-kit erő-szak-
 kal Vallásra kényszeríteni?* A' hol tud-
 ni kell azt; hogy ebben a' Pápisták
 két-fele hatalmat tulajdonitnak
 magoknak, Egy-házi és Polgári ha-
 talmat: kikről ide-alá akarok kú-
 lön-külön szólni. Annak-okaért
Először, Hogy senkit Vallásra ha-
 talommal kényszeríteni nem sza-
 bad, közönségesen minden Val-
 láfokról állatom, még azokról-is,
 kikben csak a' természet folyásá-
 ból ismérték-meg az emberek,
 hogy vagyon Isten, hogy az az
 Isten útállyá a' gonoszt, és az őtet
 tisztelőket jutalmaztattya. Egy lé-
 gyené az az Isten, avagy több; a'
 Nap, a' Hóld, a' Csillagok legye-
 neké, avagy más egyéb teremtet-
 t állatoc, itt arról nem szólok: csak
 vala-

vala-ki minden Vallás nélkül ne
 akarjon lenni, más Vallásra erő-
 szakkal, sokkal inkább tűzzel vassal
 (hogy Veresmarti szavaival él-
 lyek) nem kényszerithetni. Ebben
 (a' menyire a' Vallás a' Christus
 isméretin kívül-valóknak tulajdo-
 nittatik) a' Pápisták sem ellenkez-
 nek velünk. 'Es Veresmarti-is a'
 többtől vévén, világosan mond-
 gya, hogy a' Törököt, Sidót (b) b Docn-
 a' Római Ecclesia Hitre nem kén- men.29.
 szeriti. Ugyan erről végezést-is num.5.
 tett volt régenten a' IV. Toletomi
 Gyülekezet (c.)

Másodszor. A' mi pedig a' Keresz- 45. de
 tyén Vallást nézi, ebben sem kén- Judæis,
 szerithet senki mást vallásra. Mert Ao. 671.
 hol-ott a' régi és csak a' természet
 folyásából-álló Vallások felett, sok
 dolgok kívántatnak a' Keresztyén
 Valláshoz; és az csak a' természet
 által meg nem ismértethetik, ha-
 nem

nem fő-képpen a' Christus fel-támadásában, és ő tules-az Apostoloktól cselekedett fok csudákban fundáltatic: kétség nélkül akar-kik hallyák-is azt, de az Istennek titkos segítsége nélkül bé nem vehetik. 'Es a' mint-hogy a' kiknek Istentől adatik, minden cselekedeteknek érdeme nélkül adatik, s arra nézve azért nem-is jutalmaztathatnac: úgy, ha kiknek nem adatik, avagy csak nem egyenlő mértékkal engedtetik, úgy-vagyon igaz, de nagy részre mi túllunk el-rejtetett okokból nem engedtetik, kiért emberektől időszert- való büntetéssel meg sem büntettethetnek. Kire nézve (példának okáért,) ha a' félék a' Pápisták tudományát bé nem vehetik, avagy csak vélek mindenben nem eggyezhetnek; emberi itélettel kellé érette hozzájok nyul.

nyulni, avagy Veresmarti-ként tűzzel vassal kell rajtok kegyetlenkedni? embernek kell abban ug-rani, a' mi tulajdon csak Istené, a' ki könyörül a' kin akar könyörülni, és a' kit akar meg-keményíti? (d) d Rom.

Harmadszor, az 'Uly Törvény- 9. v. 12. nek, avagy 'Euangéliomnak Szerzőjét sem olvassuk, hogy senkit az ő Tudományának bé-vételére idő-szerint- való büntetéssel, avagy azzal- való rettentéssel hajtott volna. 'Es mikor a' Tanítványok Jakab és János, látván hogy Christust a' Samaritánusok bé nem fogadnák, tűzzel (e) akarják vala e Luc. 9. őket érette meg-emésztetni; ke- v. 54. ményen meg-feddetnek a' Christustól. Szent Pál nem felelemnek, hanem fiúvá- való fogadásnak lelkét tulajdonit (f) azoknak, kik f Rom. valósággal Isten fiainak mondat- 8. 15. 16. nak. 'Es (g) másutt, mind azokat g Hebr. vala- 2. v. 15.

vala-kik a' halálnak felelme miatt a' szolgálat (az Istennek haragja) alatt valának, szabadságban állattattnak hirdeti. Mindazáltal szabados a' Pápistáknak, a' Christus isméretiben lévőket a' magok Valására erőltetni, avagy ha Verefmartit hallyák, tűzzel és vassal kényszeríteni! Kiben, a' mint nagyub részre mindenben, tellyeséggel el-szakadtak Christustól a' Pápisták. Mert Christus nem kényszeríti, hanem csendessén hija magához

h Matt. az embereket (b;) és az Apostolo-
 11. v. 28. kat-is (kiknek példájokkal ennyire dicsekednek a' Pápisták,) tanítani, nem égetni küldötte (i) e' világára. Sőt ő maga Christus közönsegesen mindeneknek szabad akarattyokban hadgya hogy őtet

k Matt. kövessék, mikor azt mondgya, Ha
 16. v. 24. ki akar (k) engemet követni; Ha ti
 1 Joh. 6. meg-maradtok az én beszédemben (l;) v. 66. Ha ki

Ha ki meg-tartándgya az én beszédemet (m.) Kihez nem tartván ma-m ibid. gát Verefmarti, mikor Christust a' v. 51. Capernaomi Synagogában tett praedikációja után sok tanítványi hadták vala-el, úgy itélem, nem engedte volna azokat oly könnyé el-menni, hanem tűzzel és vassal is kényszerítette volna meg-maradni a' Christus társaságában. Christus pedig még a' tizenkét Tanítványokat sem marasztotta erőszakkal maga mellett, hanem szeliden kérgette túlók, Ha azok-ú(n) n ibid. el-akarnáké őtet hagyni? Ennyire v. 67. követik a' Pápisták a' Christus cselekedetét! Hanem-ha abban követik őtet, mikor a' menyekézóról vett példa-beszédében parancsollya, hogy (o) kényszericsenek minde-o Luc. neket bé-menni. 'Es vajha a' kép- 14. v. 23. pen kényszeritenék a' Pápista Tanítók az embereket az Anyaszent-

Comp. Ne intrare, Igar
érelme.

p. Cap.
24. N. 29.

14 Pápisták méltatlan
egyházban menni, nem elegye-
dett volna az egész Keresztyén vi-
lág ennyi vér-ontásban, és nem
vólna min fohászzkodniok ennyi
fok ezer meg-nyomorított lel-
keknek. Mert a' mi-képpen ott
Christus a' hivogato szolgának
szorgalmatosságáról szól; úgy az
alatt kell érteni, a' Tanítóknak az
Ige által-való szorgalmatos hivo-
gatófokat az Istennek igaz ismére-
tire. 'Es azt különben sem érthet-
ni. Mi-képpen az Emausba ménő
Tanítványok felől-is írja ezen 'Eu-
angélista, hogy Christust (p) kén-
szerítették meg-maradni; kiről né
úgy kell gondolkodni, mint-ha
erő-szakkal kényszerítették volna;
hanem hogy nagy és szivek-sze-
rint-való kérésekkel marasztot-
ták. Szent Pétert sem ítéltetjük,
hogy fegyverrel hajtotta volna a'
Pogányokat a' Sidók cérémóniai-

15

üldözése a' Vallásért.

15

ra, nóha kényszerítést emleget (q) az q. Gal. 2.
Apostol; hanem maga példájával ^{N. 14.}
botránkoztatta-meg azokat. A'
hová igen helyessen tehetjük a'
mit Tertullianus rövid szóval
mondott: Az 'Uy Törvény (avagy
'Enangéliom) nem áll boszút fegy-
verrel. 'Es a' mit ezen dologban
más jámbor irt (r) az Idvezítő fe-
lől: Szabad akaratot hagyot az embe-
reknek, nem büntetvén-meg azokat
idő-szerint-való halállal, hanem a'
más világra híván őket a' szám-adásra.

r. In lib.
antiquo
cui titu-
lus,
Consti-
tutio-
nes Cle-
mentis.

Negyedszer. Ha a' régi Sidók pél-
dájára tekintünk-is, istentelenség-
nek találjuk a' mit Veresmarti az
'Euangélicusokon akar követni.
Mert azoc, nóha a' fel-támadásnak
tudománya igen igaz, mindazáltal
nem vetették tűz és vas alá a' Sad-
ducausokat, kik azt egy-átalljá-
ban tagadgyák vala. Kihez képest,
ha a' tévelygés ugyan nagy és oly

B 2

tete.

tetemes-is, a' mellyet az igazság
szerető és Istenes ítéletű emberek
csak könnyen meg-tapasztalhat-
nak a' szent Könyvekből; mind-
azáltal nem kellene-é itt-is arról
meg-emlekezni, mely igen nagy
légyen az egyszer bé-vett véleke-
dés? és a' ki akar-mely veszedel-
mes nyavalyánál-is gyógyulhatat-
lanb? A' hol, vélié Verefmarti
hogy a' Pápistáknak minden tüze,
minden vasa-is végben-viheffe azt,
hogy vala-ki hidgye a' mit nem
akar? azt meg-cselekedheti, hogy
a' nyelvel vallattassa a' mit kíván,
sőt hogy az Istent-is vala-kivel
meg-tagadtathassa: de azt csak a'
szájál vallattya, a' ki nem elégsé-
ges a' Hitre, kinek fészke a' szivben

9 Rom. vagyon (s.) a' honnan akar-mi-
10. 11. 10. némű keményen bé-avott szokást
is könnyeb ki-venni, hogy-sem-
mint a' Vallásra tartozó dolgokat.

Es

Es ha erről tovább-gondolkodunk,
akar-mi-némű nagy tévelygés lé-
gyen a' szivben, de az függ a' meg-
világosításnak módgyátúl; a' mely
mentül bűvebben adatik, annál
inkáb el-űzettetnek a' tévelygés-
ek-is. függ továbbá az elmének-is
más titkos indulatitúl, kik az em-
berek ítéleti alá nem vettethetnek.
Olyat büntetni penig a' mit em-
ber meg nem ítélhet, nincsen ha-
míság nélkül, ha az valóba nagy
vétek volna-is. Mert az olyan dol-
goknak büntetését egyedül csak
arra kell bízni, ki azokat bölcsé-
ségével által-láthattya, igazságá-
val meg-fontolhattya, és hatal-
mával meg-büntetheti.

Eótódszór. Azt kérdem Veref-
martitúl; Azokat kényszerithetié
a' Római Ecclesia Pápista Vallásra,
kik a' Pápista Hittúl még elő-de-
dén, és magok személyében sza-

B 3

kadtak.

kadtak-el : Avagy, azoknak mara-
dékit, és ennyi sok országokra ki-
terjedett követőit-is? Mert ha az
elsőket akarja, azok immár régen
meg-hóltak, kiken kegyetlenked-
ni külömben nem-is lehet, hanem
ha (jó szokások szerint) porrá-lelt
testeket fogja a' tűzben hintegetni.
Azoknak maradékiról és köve-
tőiről sem értheti: mert, ollyakat
kényszerithetnek a' Pápisták az ő
Vallásokra, kiken a' Pápistaságnak
vala-mi bélyegét láthattyák, ha
Veresmartinak hisznek (t.) A' ré-
gi 'Euangélicusok maradékin pe-
dig semmi bélyegét nem láthat-
tyák. Mert Veresmarti nyilván (u)
mondgya; nem hogy az 'Euangé-
licusoknak vala-miben egyező
Vallások volna a' Pápistákkal, de
még egy Istenek sincsen azokkal;
főt hogy egyéb Istenek sincsen az
'Euagélicusoknak az órdógnél (x.)

t doc.
29. nū.5.

n doc.
94. nū.7.

x ibid.
nū. 8. in
marg.

Kiből

Kiből világossan ez jó-ki: *Avagy,*
hogy a' Pápistáknak semmi bélye-
gek nincsen az 'Euangélicusokon; Turpis
és így hitetlenül cselekeszik, hogy
azokat erő-szakkal kényszeritik az
ő Vallásokra. *Avagy,* ha bélyegek
vagyon azokon (vagyon-is pe-
nig Veresmarti-ként (o)) a' Pápis-
táknak; egy-átallyában vala-mi
részben (tudni-illik a' menyiben
az 'Euangélicusok a' Pápisták bé-
lyegit viselik,) a' Pápistáknak-is
Istenek az órdóg. Mert a' Vallás
semmire egyébre nem vitetik, ha-
nem az Istenre; a' Keresztyénség-
nek bélyegi hasonlóképben nem
egyébtől hanem az Istentől, és an-
nak igaz isméréstől vétettethet-
nek: Annak-okáért mind annyi-
ban, a' menyihen a' Pápisták bélye-
git tapasztallyák az 'Euangélicu-
sokon, a' Pápistáknak-is órdóg az
Istenek.

contra-
dictio
perfo-
nati Ab-
batis.
o. docū.
29.
num.5.
& seqq.

B 4

Hatod-

Hatodszor. Végezetre, ha szintén vala-kitűl büntetést érdemel-nénik-is Vallásokért az 'Euangé-licusok; Kitsoda tette ebben a' Pá-pistákat az 'Euangélikusok birái-vá, hogy azokat tüzre ítéllyék?

y docū. Fecseg úgy-vagyon Veresmarti (y) eleget, és örömeft kótné nyakok-ra az 'Euangélicusoknak a' Pápisták Biróságát. A' Catholicusok azért, úgy-mond, mint ebben törvény-sze-rint-való Biráitok, itt néktek ilyen törvént csinálnak. Micsodát? A' Pápisták csinálnak törvént a' Val-lás felől az 'Euangélicusoknak? ők

Super-
ba præ-
funatio!

lésznek peresek, ők vádolók, ők Birák, ők tűzzel vassal büntetők? Mert ezt akarja Veresmarti. De úgy reméllem, az 'Euangélicusok nem tartják ez-aránt magokat a' Pápisták Biroságához; Veresmar-tit-is benne-hadgyák Prokátorsá-gában. Inkáb azt követik, a' mit egy

egy szent jámbor tanácslott (z) z Opta-a' Donátistákkal-való perlekedés-tus Mi-
ben. Senki, ugymond, néktek ne levitan.
hidgyen, senki nekünk se hidgyen; lib. 5. de
Mindnyájan perlekedő felek vagyunk; Schism.
BIRAKAT KELL KERESNÜNK; cont.
kik ha keresztyének lesznek, egyik Parmē.
részről sem adattathatnak, mert a'
kedvezésekkel meg-gátoltatik az igaz-ság. Külső birót kell azért keresnünk.
Ha pogány leszen, nem tudhattya a'
Keresztyének titkait. Ha Sidó, ellen-sége a' Christus Keresztségének. An-nak-okáért egy biró sem találtathatik e' földön e' dologban. az égben kell bi-rót keresnünk. De mit zörgetünk oda fel az égben, hol-ott vagyunk itt testa-mentom levelünk, az 'Euangéliomban?
'Es a' mit ezen értelemmel Sz. A-goston-is mondott (a:) Atyafiak a Expo-
vagyunk, miért perlekedünk? Az ég- sit. 2. in
ben ül Christus, és az ő Testamentomá- Psal. 21.
nak mondják ellene. Nyisd-fel azt, ol-
vas-

vassuk-meg, mit veszekedünk? Ha azért fenki a' Pápistákat az 'Euangélicusok bírái'vá nem tette; sem az 'Euangélicusok' őket meg nem bíralták: Mi-képpen ítélhetik-meg azokat? ítélet nélkül mint kárhoztathatták? mint perfelhetik? Vagyon Birájok a' Vallás dolgában az 'Euangélicusoknak, a' Szent Irás; az eleiben vizsgáljuk őket. Merta'-felől kiáltya (b) Esaiás, hogy meg-ítéli a' nemzetségeket. 'Es ó maga az igaz Biró prédikállya, hogy az ó Igéje mellyet szólott, az ítéli-meg az utolsó napon a' ki azt meg-veti (c.) Kire nézve egyebet a' Pápistáktól nem-is kívánnak az 'Euangélicusok, hanem hogy míg ó túlók a' Szent Irásból meg nem hamisíttatnak, ólcsák-meg addig a' lobogo tüzet, és a' véres tört tegyék hűvelyében. Több erősségeket-is hozhatnánk Veres-

b Cap.
2. v. 4.

c Joan.
12. v. 48.

Hoco-
pus hic
labor
est.

mar-

martinak e' kegyetlen és vér-fzőpó tudománya ellen; de úgy ítélem meg-elégesznek ezekkel, kik a' Keresztyéneknek ennyi vérek hűllásától csak vala-menyire-is ir-tóznak.

Mivel azért Veresmarti ilyen nagy igazságokat tartya az 'Euangélicusok üldözésére; lássuk-meg itt azt-is rövideden, mit akarjon ebben a' Magyar 'Euangélicusoknak értésére-adni, mikor azt írja (d:) Mert, ugy-mond, a' meg-nevez-tek felett (értia' Lutheránusokat s- Cálvinistákat,) minden idő-béli több Hittúl-szakadtakon-is, a' Catholicusoknak, vagy Pápistáknak, kiktől lett mind eggyül-eggyig el-szakadniok, nagy igazságok vagyon. Mellyért, Ipse di-a' segyver-fogas ellenek, nem pártol-kodó támadás, hanem igaz, és törvény-szerint való hadakozás. De viszont, a' Luthereknek, Cálvinistáknak, egye-

d docū.
29. nū. 7.
8. & pas-
sim to-
hoc
docū.

xit:
Credite
Euan-
gelici!

bek-

24 Pápisták méltatlan
beknek, semmi támadások a Pápisták-
ra, pártolkodás, és szörnyű, s-fene ke-
gyetlenkedés nélkül nem lehet: mert
igasságok rajtuk semmi nincsen, &c.
Hallyátok Magyar 'Euangélicu-
sok? hallyátok alsó s-felső renden-
valók? Nem akarja-e Veresmarti
(a' mint ő tüle lehet) kezetekeket lá-
batokat meg-kótni, hogy a' Pápis-
ták fegyverét minden rügodozás
nélkül, a' mészár-szék előtt meg-
kötöztetett barom módgyára,
várjátok nyakatokra? Nem füzé
benneteket egy porázra a' rókák-
kal, szarvasokkal, és egyéb oktalan
állatokkal, kiket akar-ki-is vétek
nélkül meg-ólhet? Magyar 'Euan-
gélicusok, ha ti ez ellenetek-való
rettenetes igyekezetet még sem
láttyátok; szánnya-meg az Ur Is-
ten ügyeteket, és fordicsa-el róla-
tok szintén ajtótok előtt álló ször-
nyű veszedelmeteket! De lássuk,
ha

üldözése a' Vallásért. 25

ha ugyan nem szabad-é az 'Euan-
gélicusoknak, a' Pápisták fegyvere
ellen magokat fegyverrel ótal-
mazni? A' hol ki-ki tudgya-meg:
szólok olyan fegyverről, mely a'
Vallás miatt vagyon: azért-is ne-
vezem Pápisták fegyverének, hogy
meg-külömböztessém. Azt mon-
dom azért, igen-üszabad az 'Euan-
gélicusoknak magokat fegyverrel ó-
talmazni, ha a' Pápistáktól Vallások-
ért fegyverrel üldöztetnek. Először.
Kisfőbb dolog volna, ha Veresmar-
ti az 'Euangélicusoknak csak vilá-
gi javokon tulajdonitana hatal-
mat a' Pápistáknak, mellyek meg-
becsültethetnek, és könnyen hely-
re-állattathatnak: de hogy teste-
ken, életeken, és lelkeken akar ke-
gyetlenkedni, annyiban a' termé-
fzetet-is óltalmúl adgya az 'Euan-
gélicusoknak. Mert hogy ez-aránt
az 'Euangélicusok fegyverét ke-
gyet-

gyetlen pártolkodásnak mondgya;
a' Pápistákét ellenben igaz és Vallás-

d Sic Concil. Laterā. iv. Cap. de Hæreticis. ótalmazó fegyvernek (d) nevezi: az csak haszontalan szín. Mint-ha azokat kellene Vallás ótalmazoinak tartani, kika' keresztyén Valást e' széles világon mindenütt üldözik; a' pogányi babonaságot pedig ó magok között órómezt el-fzenvedik! Avagy, ha ugyan Eretnekeket akarnak üldözni; nem kárhoztattaké régen eretnekséggel a' Górogók, a' Keresztyén Valásnak am-a' fő 'Agában, mely a' Szent Háromságrol vagyon; semindazáltal nem csak Olasz-országban, hanem Rómában-is el-fzenvedik azokat? Egyedül csak az 'Euangélicusokra kellett e' rettenetes gyűlöséget fordítani? Annak-okaért ezek így lévén, nincsen ég alatt oly dolog, mely e' nyilván-való és méltatlan kegyetlenkedés

kedés ellen, az ótalmazó fegyvert meg-tilcsa az 'Euangélicusoktól. Mert ha az oktalan állatokban-is a' természet nem csak beléjek-oltotta, hogy a' magok életét, avagy csak testeknek épségét-is ótalmazzák; hanem a' végre fegyvert is teremtett nékiek, mint a' farkasnak éles fogakat, a' bikának hegyes szarvakat: Sokkal inkább az embertől meg nem tiltotta, hogy magát és életét, minden erő-fzak ellen, minden úton-módon, és ha külömben nem lehet fegyverrel-is ne ótalmazza. 'Es e' végre, nóha nem teremtett fegyvert az embernek; mindazáltal oly tagokkal ruházta-fel őtet, úgy-mint a' kezekkel, mellyek akar-mi fegyver gyanánt-is lehetnek ó néki, vala-mikor a' szűkség kívánnya; mint ezt a Filozofus-is tanította. Mivel a-
zért Veresmarti, az 'Euangélicus-

Lib.4.
de part.
anima!

foknak nem csak tagjokon, hanem egész testeken és életeken tulajdonit a' Pápiſtáknak igafságot arra, hogy őket tűzzel vassal veszítsék, ha Pápiſtákká nem léfzenek; a' természet útja is mutattya, sőt parancsollya, hogy az ellen magokat minden úton-módon ótalmazzák, és ne tarcsák nyakokat nékiek mézfár-székre. *Másodszor.* A' kik Vallásokban semmi ártalomra-való, sem az emberi Társágnak háborgatására tartozó dolgot nem tanítanak, nem követnek; sőt inkább a' kik minden gonofságot, lopást, latorságot, és egyéb útalatosságot igen tiltanak; és azokat kik az ellen cselekeſznek, minden kiméllés nélkül, és keményen meg-büntetik: Nem igazán vonfsanak-é fegyvert azok ellen, kik ő rajtok ilyen szelid és egy-ügyű Vallásokért akarnak tűzzel és vassal

fal hatalmaskodni? méltán kiált-hattyák-é ez ótalmat pártolkodásnak? Mert bizonyára semmi Vallás az életnek tisztaságát, és a' felső hatalmaságokhoz-való engedel-mességet inkább nem parancsollya; a' háborúságot, vér-ontást, másokon-való hatalmaskodást jobban nem útállya, nem tiltja, mint az 'Euangélicusok Tudománya. Mert hogy Veresmarti teli torokkal (e) kiáltja, és ez aránt-is az 'Euangélicus Prædikátorokat öldögőknek nevezi, hogy ők háborittya-fel e' széles világot, a' vér-ontást szomjúhozzák, a' vízfza-vonásoknak örülnek, &c. egyben annál nagyobbab nem hazud. A' Pápiſta Papok koronája az: nem illik az 'Euangélicus Prædikátorokra. Ne-is kennyek azt másra, a' kiben ők világ láttára torkig ülnek. Mert egész könyvet írhatnánk róla, me-

e. Docū.
29. 36. &
passim.

nyi háborúságot indítottak a' Pá-
pista Papok, és fő-képpē a' Jésuiták
minden Rendek között, az 'Euan-
géliomnak tisztán-való hirdetésé-
től-fogva. 'Es tudgyuk jól, mi-né-
mü vérrel-forró, kegyetlen szókat
szólt Alexander Farnésius Cár-
dinál, mikor a' Pápától követség-
ben indulna Német-ország felé az
V. Király Császárhoz: 'En, úgy-
mond, oly vér-ontást (f) indítok
Német-országban, hogy a' Lutheránu-
sok véreben még a' lovam-is uszkálhat.
Tudgyuc, hogy az előtt esztendő-
vel, azon Császár, az I. Ferdinánd,
és több sok Pápista Fejedelmek e-
lőtt prädikálván egy Franciscánus
(g) Olasz Barát, a' Császár Tisztinek
merte mondani, hogy ne engedgye a'
Lutheránusokat e' földön élni, és hogy
azt nem jóvendőben, hanem mind-
gyárt, mindgyárt kell ő néki végben-
vinni. Illyen ósztón, sőt korbács

gya-

gyanánt vólt Carafa a' II. Ferdi-
nánd Császár Udvarában az 'Euan-
gélícusok romlására, nem csak az
Imperiumbā, hanem a' körül-való
Országokban és Tartományok-
ban-is, mint az ő irásából világos-
san meg-teczik. A' hol az 'Euangé-
licusok ellen-való tanácsát ottan-
ottan elő-hozván, és avar ugyan
kérkedvén, száma nélkül fakad il-
lyen szókra: *Ad meas preces publi-*
catum fuit diploma à Cæsare, contra
Calvinianos errores profitētes, Germ.
Restaur. pag. 117. Edit. Francof. Ur-
gebam tunc vel maxime, ut tandem
liberaretur Regnum à Concionatori-
bus hæreticis, pag. 134. rursus institi,
pag. 135. Cordi Cæsaris impressi, pag.
155. Exemplum proudxi, pag. 159. 160.
Cæsari magno conatu persuadere stu-
dui, pag. 172. Ostendi nihil in celeri-
tate erratum esse, pag. 163. 'Es csak
minap-is bocsáta-ki egy Pápista

C 4

szer.

f. Sleid.
lib. 18.
Anno.
1546.

g. Idem
lib. 16.
An. 1545.

NB.

szerzetes Pofonban egy kis irás-
kát (Okulárnak nevezi,) kiből i-
gen emlegeti az *Inquisitiót*, és az
'Euangelicusok pelengérezését s-
perfelését. Veresmarti pedig ki-
mélletlenül ugyan csak égetné s-
vágná őket, ha a' hájat fel nem kő-
tötték volna előtte. 'Es ha Veres-
marti fel-tenné az okulárt, meg-
láthatná, miben hozták a' Jesuiták
csak nem régen-is egész Angliát
(hogy a' keresztyén világnak töb-
b részeit el-hadgyam,) Scótiát, és
Hiberniát; sőt ő magokat-is mi-
ben ejtették ugyan ott a' háború-
ság és vér-ontás szerzés miatt. A'
kit ennyi szóval ezért kellett elő-
hoznom; vegyék észekben a' Pá-
pisták, hogy nem az 'Euangélicu-
sok háborúság-szerzők, hanem
ők. és hogy senki azokat pártol-
kodóknak méltatlan nem mond-
hattya, mikor Isten, a' természet,

és minhen igazság-ízerint ótal-
mazzák magokat a' Pápisták mélt-
atlan fegyvere ellen.

E' vérrel buzgó tudománynak,
Veresmarti, tudni-illik, hogy a'
Pápisták igazsággal üldözhetik az
'Euangélicusokat tűzzel és vassal;
és hogy az ellen az 'Euangélicusok,
nem-is ótalmazhatták magokat
fegyverrel pártolkodás nélkül,
kétjeles okait adgya: Mert azok a'
Pápistáktúl szakadtak-el; Mert azok a'
Pápisták ellen Eretnekek (h.) h. Docti
19. nu. 7.
az 'Euangélicusok a' mostani Pá- 8. 9. &c.
pistáktúl szakadtak-el, igen bizo-
nyos. Nem-is cselekedhettek e-
gyebet, ha idvességekre gondot
akartak viselni. Mert a' hol a' Ta-
nitók el-vetvén az Isten Igéjét, tel-
lyességgel csak a' magok fejtől
gondolt tudománt kötötték az
emberek nyakára; a' hol az élet-
nek tisztaságátúl el-fajulván, min-
den

i Man-
tuanus
Sylvar.
lib. I.

den útalatoságra vetemedtek; a' hol a' főtül-fogva az aláb-valóig nem vólt szemérmetség, nem vólt semmi tiszta életre-való reménség; és végezetre, a' hol minden módon szabados vólt élni, csak istenessen nem, mint a' Poetasis (i) mondotta: mi-képpen maradhattak volna tovább azoknak társaságokban, hanem-ha lelkeknek vezedelmével? A' hol nem taníttyák a' mit követni kell, hanem parancsollyák; és a' hol minden Szent Írás kivül-való tudománt vetnek az emberek eleiben; kiben ha vala-ki az igaz okosságtul, és az Isten igéjétül vífeltetvén meg nem nyughatik, erő-szakot cselekesznek rajta, ellene e' világi hatalmásokokat fel-fegyverkeztetik, és azt minden módon üldözik: kicsoda nē menne, sőt kicsoda nem futna-ki abból a' gyülekezetből, vala-

vala-kinék idvességére vala-mi gondgya vagyon? S-mindazáltal ez idvesség és szükséges el-szakadásért érdemliké-meg az 'Euangélicusok, hogy a' Pápistáktól tűzzel és vassal büntetteffenek? Honnat vették azt a' hatalmat? Abbolé hogy az 'Euangélicusok, túlók el-szakadásokkal Eretnekekké lettek a' Pápisták ellen? Mert ezt láttatik Veresmarti a' *másik* okban tapogatni. De tudgya-meg ő, hogy az Eretnekség nem vala-mely Gyülekezet ellen, hanem inkább vala-mely Gyülekezetben az igaz és tiszta Tudomány ellen szokott lenni. 'Es nem azért vala-ki Eretnek, hogy vala-mely Gyülekezettől el-szakadott; hanem inkább hogy annak a' Gyülekezetnek tiszta Tudományával tanit ellenkezót. Ezért pedig mind addig sem büntettethetik-meg, mig

II.

míg azon tisztá Tudományból (kivel ellenkezőt tanít) tévelygésének hamisága meg nem győzöttik: Sőt világosságra hozattatván, és tellyeséggel meg-győzöttetvén-is hamisága, akkor sem kényszerítettetik előbbi Vallásának követésére, hogy lelke-isméreti ellen olyat hidgyen, a' mit nem akar; hanem a' meg-tapasztalt hamiságban, avagy Eretnekségben való meg-általkodásáért; és, hogy másokat-is az igaz Tudomántúl el-vonván, a' maga tévelygésére akar hajtani, meg-büntettethetik a' Magistrátustúl. de akkor sem boszú-allásnak kívánságából, hanem az Isten seregéből, a' tovább való botrányozásnak el-távoztatásáért; és egyebeknek példájára. Így lévén azért a' dolog, ha azokat kik a' Pápistáktúl el-szakadtak, és azok tudományának ellene-mondot-

dottak, mind meg akarja perfeldni Veresmarti, csak azért, hogy a' Pápistáktúl el-szakadtak; tellyeséggel istentelenül cselekedzi. 'Es ha Athanásiusnak hiszünk, (k) ebben mutattya-meg Veresmarti, ^{k in E-pist. ad Solitari-os.} mely kegyes, mely Istenes a' Pápista Vallás, hogy az ellen-mondókat nem oktatással, nem az Isten Igéjének hirdetése által, hanem erőszakkal, hanem ostromozással, tömlőcözéssel, és halállal akarja az ő gyülekezetiben vissza-vinni. Nem-is egyebért nevezték az 'Euangélicusokat Eretnekeknek; hanem hogy e' gyűlöses nevezet alatt, vala-kik a' Pápa tudományával egyet nem értnek, színesben üldözhecsék és vesztthecsék őket. Innen vólt eleitúl-fogva a' Pápáknak a' Császárokkal és egyéb fejedelmekkel való frigy-kötések. Innen vagy on e' mai napig-való fok vér-ontás-is,

és az 'Euangélicusoknak végetlen üldözések; tudni-illik az Eretnekségek ki-gyomlálásának, és a' Szakadások helyére-hozattatásoknak színe alatt. Annak-okáért, ha ebben vagyon a' Pápistáknak igazsága az 'Euangélicusokon-való kegyetlenkedésre, hogy azokat magok ellen Eretnekeknek tartják; hasonló igazságok lesznek az 'Euangélicusoknak-is a' Pápisták ellen, kiket azok nem külömben Eretnekeknek tartnak, nem magok ellen, hanem a' Jésus Christusnak Sz. 'Euangélioma ellen. 'Es végezetre, ha ugyan ezért akarnak a' Pápisták tűzzel vassal lenni az 'Euangélicusokon; tulajdon magok lesznek okai, ha ő ellenek-is fegyverrel kényszerítettnek magokat az 'Euangélicusok ótalmazni.

Immár nyúllyunk közeleb Verefmartihoz, és lássuk-meg mi-némü

mű erősséggel állassa a' Pápisták igazságát az 'Euangélicusokon-való üldözések. Emlekeztem vala ide-fel arról, hogy ebben ő két-féle hatalmat tulajdonitnak magoknak: Egy-házi és Polgári hatalmat. Az Egy-házit Verefmarti a' fokszor említett (1) Tanúságban doc. 29. num. 5. ilyen módon téfzi-fel:

Mind azokhoz, vala-kiken a' Római Anyaszentegyház nevét, és bizonyos jeleit s-bélyegit láttya hogy valamikor Pápisták voltak, igazsága vagyon, hogy tűzzel vassal kényszerithesse a' Pápista vallásra: De mind Luthereken és Cálvinistákon, &c. nevét, és bizonyos jeleit s-bélyegit láttya, hogy vala-mikor Pápisták voltak: & seqq.

Annak-okáért a' Római Anyaszentegyháznak minden Lutherekhez és Cálvinistákhoz, &c. igazsága vagyon, hogy tűzzel vassal kén-

szerithesse a' Pápista vallásra.

Az első propositióját avagy mondását, akarja erőssíteni a' Juhos emberről-vett hasonlatossággal. *Annak* úgy mond, *nyájából ki-veszekedvén juhait s-reájok találván, ha pofájokon avagy szarvokon láthattya bélyegét, úzi kergeti, hogy a' nyájra hajcsa.* Oda pedig ha semmi-képpen nem hajthattya; szabad véle ha által veri, lövi-is. Itt a' Római Ecclesiát hasonlittya a' Juhos emberhez: az Eretnekeket, annak nyájából kivetszekedett juhokhoz. De mely okossan, mely helyessen illesse őszve ezeket, im-ezekből megteczik. Mert egyedül csak az áldott Jéhus Christus az igaz Juhos gazda; és az' Euangélicusok-is (kiket mindenek felett Eretnekez Veres-marti) nem egyébé, hanem csak a' Jéhus Christus Juhai. Mert 1. csak az a' juh-os-gazda, kinnek a' juhokat

az

az Atya Isten öröktől-fogva adta, hogy azokat meg-válcsa, és e' világ közzül ki-válogatván, az ő aklában bé-vigye. Illyen pedig ^{m Joh.} csak a' Jéhus Christus (*m.*) 2. Egyedül az a' juh-os-gazda, a' kié az a- ^{17. v. 6.} kol, a' ki az akolnak ajtaja-is; a' ki ^{21. & 10.} az ő juhaijért életét le-té- ^{v. 16.} tsi; a' kinnek a' juhok tulajdoni; a' ki kezéből senki a' juhokat ki nem ragadhattya. Illyen pedig csak a' Jéhus Christus (*n.*) 3. Az a' juh-os-gazda ^{n ibid.} egyedül, ki a' maga hatalma és méltósága-szerint adhat pásztorokat az ő juhai mellé. Illyen pedig egyedül csak a' Jéhus Christus (*o.*) ^{o Joh.} Annak-okáért, mivel a' Római Ta- ^{21. v. 15.} nitók nem vettek az Atya Istentől ^{16. 17.} öröktől fogva juhokat, kiket meg- ^{Matth.} válcsanak, kiknek akla ővék le- ^{28. v. 19.} gyen, kiknek aklának ajtai legye- ^{Eph. 3.} nek; hogy azokért életüket le- ^{v. 11.} gyék; hogy a' juhok ő nékik tulaj-

D 3

doni

doni legyenek; hogy ſenki azokat az ő kezekből ki-ne ragadhaſſa; hogy az ő hatalmokban légyen azoknak páſztorokat adni, hol-ott ő-k-is az ő igaz juhok gazdátul adott páſztorok volnának, ha annak tudományának tiſztán-való hirdetéſében meg-maradtak volna: mit mondhatunk egyebet, hanē hogy a' Római Tanítók, kik a' Jéſus Chriſtust meg-foſztván a' maga faját vé-revel meg-váltott, tudományával magak labá bé-gyűjtött juhaitul, és ő magokat tévén a' juhoknak gazdáivá, eggyül-eggyig mind lopok, latrok és a' kik nē azért jöttek, hog' a' juhokat legelteſſék, hanem-hogy a-

p Joā. 10. zokát öllvék és veſzeſſék (p?) Nē az-é
v. 1. 8. 10. a' mit Veresmarti nyilván mond,
igafſága vagyon, ugymond, ahoz a'
Római keresztyénſégnek, hogy az' Euā-
gélicuſokon tüzzel vaffal leheſſen (q?).
q ibid. Nem az illyen Tanítók felől jöven-
num. 5. döl-
ſub fin.

dölteje-meg Sz. Pál még jó eleve, r Act. 20.
hogy páſztorokból (r) farkasokká v. 29.
lennének, kik ſemmit ſem kedvez-
nének a' nyájnak? Nem tudgya-é
Veresmarti, hog' az igaz juhok gaz-
da, nem mondotta Szent Péternek,
Legelteſſed a' te juhaidat; hanem in-
káb, Legelteſſed az EN juhaimat (ſ?) s Joh. 27.
Micsoda vak-merőſég te-hát a' v. 17.
Római Tanítóktul, hogy a' más ju-
hain arra-való hatalmat tulajdo-
nitnak magoknak, hogy azokat
ſzabadoſſan öllvék, vágják, tüz-
zel vaffal kergeſſék? Továbbá,
nagy gonofſág ez ál-orczás Apá-
turban, hogy a' lelki nyáját ab-
ban veti-őſzve a' teſti nyájál, hogy
a' mi-képpen a' juhok embernek
ſzabadságában vagyon az ő juha-
it (ha a' nyájra nem hajthattya) ál-
tal-verní, által-lóni: úgy a' Római-
aknak ſzabad az 'Euangelicuſo-
kat (ha Pápiſtákká nem léſznek).

tűzzel vassal veszteni. Mert először, a' mint meg-hallók, nem juhait az 'Euangélicusok a' Pápistáknak. Másodszor, legeltetni parancsolta Christus az ő juhait, nem fel-mé-fzárolni. Harmadszor, ő maga-is az az igaz juhogazda nem pallossal, puskával lótte s-verte-által az el-té-velyedett juhót, hanem fel-keres-vén azt, vállán (t) vitte a' kilencz-

t Luc. 15

ven-kilencz közzé. Ezek penig az 'Euangélicusokat nem 'Euangé-liomi Tudománnyal akarják meg-téríteni, hanem éles fegyvert, se-bes tüzet készítenek fejekre, ha Pá-pistákká nem lesznek.

Másik *propositió*ját avagy mon-dását Veresmarti, tudni-illik, hogy a' Lutherék és Cálvinisták vala-mikor mind Pápisták voltak, némi-némű jelekből és bélyegekből a-karja meg-mutatni. Őt bélyegeket téfzen, mellyek még ma-is bi-

zonyos jelei a' Pápistaságnak a' Luthereken és Cálvinistákon: A' Keresztyén nevezetet; a' Keresztyén-séget; Bibliának kösztők forgását; Hozzája vala-mi becsületeket; Abból bizonyításokat. Lássuk mindeniket rendel. A' mi a' Keresztyén Neve-zetet illeti; az oly régi, hogy ha az akkor-béli Keresztyének Tudományát, a' mostani Pápista Vallás-fal ószve-vettyúk, alig ismérjük meg mi maradott-meg nálunk a' ré-gi Sz. Tudományban. Mert a' mint maga Veresmarti a' tizedik Tanúságban írja (u;) Arany-fzájú Sz. János csak azt-is a' negyedik száz esztendőben jóvendólte-meg a' Keresztyénség nevezetinek táma-dása után, hogy a' Pápisták még vala-mikor Pápistáknak nevezte-senek. Kihez ezt valósággal hozzá-tehettyúk: hogy mi-képpen a' Pá-pistákra a' Pápista nevezet, a' Ke-

I.
Natum
est An-
tiochia
Anno
post
Christū
natū 39.

u. num,
3. in
marg.

refztyénség nevezetinek támadása után sok száz esztendővel adott; úgy az ő tudományoknak is nagyub része, a' Keresztyénség nevezetinek támadása után, az ötödik száz esztendő túl-fogva, közel a' tizen-kettődik száz esztendőnek végéig, egyszer-is mászor-is, egytúl-is mástúl-is találtatott, gondoltatott, és raggattatott-ószve. Es annak-okájért, a' Keresztyén nevezet az 'Euangélicusokra, nem a' Pápistáktól, hanem a' régi, igaz Tudományú, Apostoli, Sz. Gyülekezettől származott. Kihez képest, ne-is másutt, hanem a' Római Pápa aklában keresken Veresmarti olyan gódólyéket, kiken a' Pápistaságnak bélyegit fel-találhassa. Második bélyegét Veresmarti a' Pápistáknak az 'Euangélicusokon teszi, a' Keresztséget. Kiben immár nem csak esztelenkedik, ha-

II.
Abbas
perfo-
natus
infanit.

nem

nem rutúl káromkodik-is. Mert micsodát? Avagy a' Pápa nevében kereszstelkednek-é az 'Euangélicusok? Hol az örökké imádandó tellyes Szent Háromság Istennek felsége, kinek Nevében parancsolattunk (x) meg-kereszstelkedni? x. Matt. s-mindazáltal a' keresztség Pápisták bélyege az 'Euangelicusokon? vak-merőség! Azé e' bélyeg; a' kinek parancsolattya, szerzése, igéje-szerint, a' Viz által, mely az Idvezítőnek ki-ontatott vérét jegyzi, segítségül hivattatván az Atya, Fiú, és Szent Lélek Istennek Neve, a' kereszstelkedendő személy megmosattatik. Azé e' bélyeg; a' Kinek halála és fel-támadása erejével eljegyeztetik, a' Kivel eggyesül, a' Kivel meg-hal, el-temettetik a' bűnnek, és fel-támad az új életre a' meg-Kereszteltetett ember. Végezetre azé e' bélyeg, kinek

záfz-

záfzlója alá adván magát a' meg-
Kereszteltetett személy, frigyet-
y. 1. Pet. kőt aval, és magát (y) tellyeség-
3. 21. gel annak szent és igaz tisztetire
kótelezi. Látsák a' Pápisták kinek
bélyegét viselik, kinek záfzlója a-
latt vitézkednek: az Euangélicu-
fok egyedül a' Király Jéhus Chri-
stus hívsége alá-adták magokat, a'
Keresztség által. kiben ők nem-is
kevesse külömböztetnek-meg a'
Pápistáktúl. Mert a' Pápista a' Pápa
bélyegét vévén magára, szükség-
képpen csak azt mondhattya, Pá-
páé vagyok: de az 'Euangélicus
nem ember bélyegét viseli magán,
hanem Istenét, és abból igazán-is
mondhattya, Istené vagyok. A' Pá-
z Apoc. pisták jób kezeken (z) és homlo-
13. 16. 17. kokon egy-aránt viselvén a' Pápa
bélyegét; annak erejével szabado-
fokká-is tétettek minden világi
méltóságoknak láfárlására. 'Az

'Euan-

'Euangélicusok ellen penig, kik
homlokokon (a) a' Bárány Attyá-
nak nevét viselik, az a' mélység-
ból ki-jött (b) fene-vad hadat vi-
fel, meg-gyózi és meg-óliazokat,
nem a' Szent Írásból vett erőssé-
gekkel, avagy ügyének igazságá-
val, hanem tűzzel vassal, tömlő-
czókkal, hadakkal, ki-átkozások-
kal; mint ezt Veresmarti-is nyil-
ván jelengeti, és fenyegeti véle az
'Euangélicusokat. Harmadik és Ne-
gyedik bélyegét a' Pápistáknak az
'Euangélicusokon, téfzi Veresmar-
ti a' Bibliának köztők forgását, Hoz-
zája vala-mi becsületeket. Mellyek
ha valóságos bélyegi vala-kiken
a' Pápistáknak, bizony a' Sidók eg-
gyúl-eggyig vala-mikor mind Pá-
pisták voltak. Mert nem tagadhat-
ni, hogy az Oo Testamentom eg-
gyik és nagyubbik része nem vól-
na a' Bibliának. Hogy penig a' Si-
dók,

E

dók, e' széles világon-lévő nemzeteknél fellyeb becsüllyék a' Bibliának az ő kezekben-forgó részét, nagy tudatlanság nélkül azt sem tagadhatni. 'Es ha ezt Veres-marti nem tudta, olvassa-meg a' Sidókról-tett bizonságát Belláminusnak (c:) *Vallásoknak szentségem miatt*, ugymond, *soha sem akarták meg-vesztegetni a' szent Könyvet*, és E' MAINAPON-is *szálszor inkább akarnának meg-őlettetni, hogy semmint az Isten Törvényét vala-miben meg-engednék változtatni*. Valóba becsüllyi te-hát azt vala-ki, a' minek csak egy részccskéjéért-is kész meg-őlettetni. Az'Euangélicusok-is úgy becsüllyik a' szent Írást, hogy ez-aránt nem szégyenlnék a' Sidók laistromában irattatni. A' Pápisták felől pedig, (kik a' menyire túlók lehet, a' Sz. Írást tellyelséggal lábok alá tapodták,) nyilván jelen-

c De
Verbo
DEI
l.2.c.2.

jelengeti ez ő Könyvében Veres-marti, hogy ebben a' Sidóknál a-láb-valók. s-nyilván-is vagyon, hogy kézszebbek vólnának az Ec-clésiának csak nevezetiért-is meghalni, hogy-sem-mint a' Szent Írásnak becsületiért vala-mit szenvedni. Ugyan itt azért Veres-marti abban-is bizonyosokká-téski a' Pápistákat; hogy mivel a' Biblia nem csak köztők forog a' Sidóknak, hanem azt ő nálóknál fokkal fellyeb-is becsüllyik (a' mint meghal-lók;) egy-általlyában bizonyos jegye hogy a' Sidók mind Pápisták vóltak. Annak-okaért, ha a' Sidók vala-mikor Pápisták vóltak, s-mindazáltal Veres-marti ezen őtődik cikkelyben nem láttya igazságokat a' Sidókhoz a' Pápistáknak, hogy azokat Vallásra kénfzerithessék; vér-fzopójúl cselekefzi irásában, hogy az 'Euangéli-

Toto
hoc ferè
libro;
& ma-
ximè
doc.33.

Libera-
litas Ab-
batis.

cusokat azon dologért, úgy-mint a' Bibliának kőztők forgásáért, és ahoz-való becsületekért akarja tűzzel vassal a' Pápista Vallásra kényszeríteni. Mert ha ez-aránt-is semmi igazságokat nem láttya a' Sídókhoz, el-fajúlt istentelenség nélkül az 'Euagélícusokhoz sem tart-hattya igazságokat az üldözésre.

V. *Eötödik bélyegét* Veresmarti a' Pá-
 Vide se-
 ris in-
 fantiā.
 pístáknak az 'Euagélícusokon azt
 téfzi, *Hogy a' Bibliából bizonyítanak.*
 Az órdóg a' Sz. Írásból akarta ar-
 ra-venni az Idvezítőt, hogy ma-
 d Matt. gát (d) nyakra-főre vetné-alá a'
 4. v. 6. Templom tetejéről: kiből meg-
 teczik hogy az órdóg-is Pá-
 pista volt vala-mikor. De mivel
 Veresmarti semmit a' Szent Írás-
 nak (e) nem hiszen; im Pápista,
 e docū.
 33. még penig Jészuita-Pápista írásá-
 ból mutogatom-meg, hogy az ór-
 dóg vala-mikor Pápista volt. For-
 ditot-

ditotta volt Magyarra Veresmarti
 egy Leonárd⁹ Lessius Jészuita köny-
 vét, még Pribékségének elein.
 1611. esztendőben; kit ujonnan
 csak mi-nap-is 1640. esztendőben
 ki-botsáta. kiben meg kellett vól-
 na a' hazugnak a' maga fordításá-
 nak szavairól emlekezni. Mert
 Lessius az ó IX Elmélkedésében,
 az első oknak színtén végén azt
 írja, a' Veresmarti utólszori ki-bo-
 csátása-szerint: *Az úy nevezet, jele*
az Uyságnak: a' Szent Írás forgatás,
köz az órdóggal és minden Eretneksé-
gekkel. Jeleket keres Veresmarti az
 'Euagélícusokon, kikhez képest
 meg-ismérteffenek, hogy azok va-
 la-mikor Pápisták voltak: és an-
 nak egyik jelét téfzi, a' Szent Í-
 rás forgatást. Kiből igen világos-
 san ez jár ki:

Valaki a' Sz. Írást forgattya (az az,
 abból bizonyít, mert az órdóg

a' szent Irást külömben nem forgathattya,) bizonyos jele Veresmarti-ként hogy az vala-mikor

• Pápista volt:

De Lessius-ként az őrdög forgattya a' szent Irást:

Azért Veresmarti-ként bizonyos jele, hogy az őrdög vala-mikor Pápista volt.

Kiben az 'Euangélicusok kedveznek Veresmartinak, es semmit ez ő erősege ellen nem mondnak. Azt-is meg-engedik, csak ő nekik hadgyanak békét a' Pápisták, ám bár tűzzel vassal, és akar-mi módon lehet, kényszericsék az őrdögöket a' Pápista vallásra. Azt az 'Euangelicusok nem-is tudgyák, mikor szakadott volna el az őrdög a' Pápistáktól: mert azt magok a' Jesuiták adgyák értékekre, hogy ok ottan-ottan még most-is fokat tanulnak az őrdög-től

túl a' Vallás dolgában. Pater Ribadineira nyilván (f) írja Ignátius Loyola felől, hogy az őrdög ^{f de vita Ignatii lib. 1. cap. 13. sic Ma-} csátott ő belé úgy világosságot, mellyel az ő elméje meg-világosittatik vala az Isteni dolgoknak meg-értésére. Sőt ^{phæus lib. 1. cap. 16. de vita Loyola-} hogy az őrdög jelenti vala meg néki a' szent Irásnak titkait. Hasonló barátsága volt Pater Cottonusnak-is az őrdöggel, kinek eleiben ^{1æ.} 56. kérdéseket-is támasztott (g) ^{g Thu-anuslib. 132. ad an. 1604.} vala. De ezt látsák a' Pápisták: megkőszönhetik Veresmartinak hogy az őrdögöt-is Pápistává téfzi. tudakozzák-meg azt-is ugyan ő túle, mikor szakadott ki a' Pápa aklából az őrdög, hogy annál nagyub igazságokat tarthassák hozzája, mint kergethessék vissza az ő társaságokban.

Végezetre ez edgyet vegyék-észekben az 'Euangélicusok-is; mit akarjő jelengetni Veresmarti ezen

Carnifi-
cē agit
fenex
transfu-
ga.

ötödik cikkely végén, a' hol ezt írja: Igasága vagy on a' Római Kereſztyénſégnek, EREJEBEN erre ha ſzinte meg-fogyatkozott volna-is, hogy tűzzel vaſſal rajtok leheſſen az 'Euangélicuſokon. Ez vén hóhér, nem elégzik-meg azzal, hogy eddig e' ſzéles Kereſztyén világot el-árafztották a' Pápiſták az 'Euangélicuſok vérevel; hanem továbbra-is azonra tanátſollya a' nagy Rendeke. Mert mit akaregyebet e' ſzavaiban, Erejében erre ha ſzinte meg-fogyatkozott volna-is, hanem hogy, moſt ha nincsen-is abban módgyok, ha erejek nincsen-is arra, hogy tűzzel vaſſal kénſzeritheſſék az 'Euangélicuſokat a' Pápiſta Valláſra; de fen-vagyon, fen-áll az ó igazságok, fel-jó az idő-is, és vala-mi helyen az el-jó, mi-helyen erejek léſzen arra, ſemmi-képpen nē mulattyák-el, hogy
az

az 'Euangélicuſokon tűzzel vaſſal ne legyenek? Bizonyára nē egyéb tartoztatta-meg Magyar-orſzágbane' eddig-is a' Pápiſták fegyverét, hanem az idő, hanem a' ſzükség: ki alól mi-helyen fel-ſzabadúlnak, meg-láttjátok Magyar 'Euangélicuſok, hogy elő-véſzik, rajtatok gondolt igazságokat, és tűzzel vaſſal kergetnek benneteket a' Pápiſta Valláſra. 'Es ehez egyéb derekaſſan nékiek nem-is kell, hanem egy közönſéges győződelem: el-kéſzítettek erre minden elſzközök, megvadnak a' rendeléſek; az ó ſzivek pedig többire el-fonnyadtak errevaló nagy kívánságok miatt.

Máſik fundamentomokat a' Pápiſták, melynek erejével igazságokat tartják a'hoz, hogy az 'Euangélicuſokat tűzzel vaſſal kénſzeritheſſék a' Pápiſta Valláſra, véſzik a' Polgári hatalomból. A' hol, itt-is
ez a'

eza' kérdés: szabadé a' Polgári (avagy világi) uralkodásban, a' Fejedelmeknek, Uraknak, és akar-mi renden-lévő

Subdi-
tos in-
tellige
Christi-
anos.

• Pátronusoknak, az ő alattok-valókat erő-szakkal a' magok Vallására kényszeríteni? Kire egy általyában azt mondom, semmi-képpen nem szabad, mint az ide-fel meg-hallot erősségekből világossan meg-értettük; kikről tovább nem szolok. Hanem azt lássuk-meg, minémű értelmek vagyon e' dolog felől a' Pápiſtáknak? a' kit nagyub részre vészek Carafa írásából, ki egész munkáját-is derekassan csak ez egy dologra alkalmaztatta. Nyilván vagyon azért, mit felelt vólt I. Ferdinánd Császár 1555. esztendőben az Austriaiaknak, mikor a' Vallás szabadságát kívánnák magoknak: Mert, ugymond, ez annak az (Imperialis) Végezésnek értelme, hogy a' kőtség az ő Fejedelme Vallását

kö-

kövesse (h.) és ismét: a' ti tisztetek ez, h Sleihogy abban a' régi és közönséges Vallás-dan. lib. ban, melyben én vagyok, meg-marad. 26.

gyatok (i.) Ezen értelemmel tanáts-ibid.

lotta Carafa-is a' II. Ferdinánd Császárt arra, hogy az ő örökös Országiból tellyeséssel ki-gyomlállyá az 'Euangélicusokat, mint ő maga (k) fel-jedzette: Mindaz-
által, ugymond, kell vala ő Felségének eszében-jutatnom, hogy egy Feje-

kGerm.
Rest.
pag. 162.

delem sincsen az Imperiumban, ki az ő örökös hiveit a' maga Vallására, avagy Szakadására nem akarná hajtani. Hasonló-képpen ő maga-is a' II. Ferdinánd Császár, ilyen választ tett vala a' Palatinus mellett törekedő Fejedelmeknek, mint ezt-is meg-irta (l) Carafa. Alhatat-
son vallya vala, ugymond, a' Császár, hogy a' Cseh-Országi Reformatio nem tartoznékerre az (Imperiális) Gyű-

libid.
pag. 172.

lésre: mert, ugymond, akar-mely Ele-
ktor-

Etornak, avagy alsób rendű Fejedelmek-is mindenkor szabad volt, s most-is szabad az ő örökös tartományiban, a' Vallásnak reformálása. Kikből világossan meg-teczik, hogy az ő értelmek-szerint, az örökös fejedelmek kényszerithetik alattok-lévóit a' magok Vallására. De hogy az 'Euangélicusok ezt jól meg-ércsék, nóha Carafa e' szabadságot közönségesen minden Fejedelmeknek tulajdonittya a' meg-nevezett helyeken; de másutt nyilván arczúl csapja magát, és ezt egyedül csak a' Pápiſta Fejedelmek kezében hadgya. 'Es nóha a' Pápiſta Pátronusok, e' fundamentommal állattyák fő-képpen az alattok-való nyomorúlt kősségen, sőt a' Prédikátorokon gyakorlott kegyetlenkedéseket-is; de abból egy-altallyában ki-rekesztik az 'Euangélicus Pátronusokat, és

meg

meg nem engedik, hogy az ő tulajdon örökös jószágok-béli Pápiſtákat a' magok Vallására erőltethessék. Légye ebben-is bizony-ságunk Carafa. Tudni-illik vete-kedés támadott vala e'felett (m) az ^{m Ann.} Imperiumban; Ha az 'Euangélicus ^{1627.} Fejedelmek és Pátronusok, a' magok faját örökös földökön lakó Szerzetes Pápiſtákat, kényszerithet-néké a' magok Vallására, avagy nem? Mely dolgot mikor a' Császár a' Pápiſta 'Electrok eleiben-vetett volna, ilyen választ-tettek a' Császárnak (n.) 'Es azok a' Prote-^{n Germ.} stans ('Euangélicusok,) kik a' Vallás ^{Rest.} felől kötött frigy után az igen gazdag ^{pag. 361.} 362. Clastromokat el-ragadozták, és el-kergetvén a' Szerzeteseket, az 'Ecclesia örökségét magoknak foglalták, nóha a' Vallásra tartozó békeségnek értelmét annyira fel-forgattyák, és annyira csigázzák, hogy azt itélik hogy

F

a' bé-

a' békeség helyben-maradván, szabad
 ő nekik az ő magok földökön és fejedelmiségek alatt lakó Szerzeteseket, a'
 régi Pápista Vallásról, és az ő Szerzetekből kikhez magokat fogadással kötelezték, a' Lutheránusok Vallására hajtani, és kényszeríteni; de nyilván vagon, és senki nem tagadhattyá, hogy e'féle Szerzetesek az ő Clastromokkal és jövedelmekkel együtt, MINDEN világi hatalom alól tellyesféggel kivétettek, &c. 'Es ez értelemnek erejével kényszerített a' Császárok Imperiális Fejedelmeket és Városokat, az önnön saját földökön lakott Szerzeteseknek helyére-állatására, semmit sem használván azoknak az ő örökös földökönvaló hatalmuk. A' Pápista Pátronusok pedig, ha mikor az 'Euangélicus Prædikátoroknak ki-űzése miatt meg-szólíttatnak, egyedül csak a'val mentik magokat, hogy

hogy ők szabadok a' magok földén akar-mit cselekedni.

Vólna ez-aránt né-talám a' Magyar 'Euangélicusoknak magokat mivel biztatni, és remélleni, hogy ő reájok nem tartoznék ez Vallásra kényszerítő hatalom; mert ők nem örökös, hanem Választás után-való hivei az Austriai Fejedelmeknek; és hogy a' választás punctyaiban-is bátorságosokká tétettek Vallások szabadsága felől. De fokkal külömbet beszél Carafa: és azt minden kétség kívül-való dolognak mondgya, hogy Magyar-ország örököse az Austriai Háznak. Kiról ő több helyeken-is emlekezik irásában; de világosban így ír (o) edgyütt felőle. Sokkal na- o pag. gyub, ugymond, a' Lengyel-orzági^{150.} Választásnak szabadsága hogy-sem mint Magyar-országé, mert ez, ha vala-ki az Austrai Házból alkotmatos

találtatik a Királyságra, a vér-szerint közeleb-valót illeti. Hallod? Másutt ennél-is nyilvánbbau szól

p pag. 153. (p:) Sőt nem teszik vala az Ausztriai Fejedelmeknek az Választás után-való Királyságnak titulussa, ugy-mint kik Ő R Ó K Ó S S E N magokénak tartják Magyar-országot. A' kit Carafa ilyen alkolmatossággal akart a' Magyaroknak értésére-adni. Hog' mikor 1615. esztendőben, a' Felső-ges III. Ferdinándot Magyar Királlyá akarnák Sopronban koronáztatni, derekas és fok ideig-való tanátskozás vólt arról, ha, tartoziké meg-esküdni a' Magyarok szabadságinak, és fő-képpen az 'Euangélicusok Vallásának megtartására? a' hol, az Ausztriai Ház Magyar-országhoz-való örökös igazságát állatta mindenek felett, kihez képest nem tartoznék meg-esküdni, ki-vált-képpen az 'Euangélicu-

gélícusok Vallásának szabadságára; mint Carafánál bőven megolvashatni (q.)

q pag.

153. 154.

De ha szintén Választás után-való hiveinek tartatnának-is a' Magyarok az Ausztriai Fejedelmeknek: mit használ ez az 'Euangélicusoknak? Mert ezt igen nyilván írja Carafa, hogy a' Magyar Tanácsok, ugyan ott Sopromban, azon Király választásakor, még minekelőtte a' Király meg-esküdnék, szabadossá tették, akar tarcsa-meg a' Király a' Vallás felől adandó fogadását, akar né. Eő maga, ugymond, a' Palatinus minden kételkedést ki-vón a' mi elménkből a' VALLAS dolga végett, azt állatván, hogy ha a' Király az Ország-béli (Pápistákkal) a' Végezéseknek meg-változtatásában eggyez, meg-tartván azokban a' mit meg kell tartani, MEG azokat az 'Articulosokat is FEL-BONTHATNI, kikre a' Király

Notate
ő Euangélici!

ő adverte
tite Euangélici!

rály meg-esküött. Nevezet-szerint;
 ezt mondgya vala a Palatinus, hogy a'
 Vallás könnyen meg-jóbbíttathatik. ha

r ibid.

a' Pápisták többen lennének (r.) Kő-
 zónségesen pedig, hogy abban a'
 dologban minden Pápista Tanács
 Urak ezen értelemben voltak, azt-
 is világossan fel-jegyzette: Annak-
 okáért, ugymond, MINDNYAJAN
 azt találta fel, hog' szükség a' Király-
 nak az Ország szabadságira meg-es-
 küdni: mindazáltal remélik vala, hog'
 a' közönséges-képpen lett esküvés NEM
 KÖTELEZNE jóvendőben a' Királyt
 (f.) 'Es ugyan ki-fejezi Carafa,
 hogy e' tanácstúl indíttatott a' II.
 Ferdinánd Császár, hogy fiát meg-
 engedgye esküdni; tudni-illik ef-
 küvésének jóvendőben-való fel-
 szabadulásának reménsége alatt.
 Mely titkos dolgot, ha a' Pápisták
 hatalmában-lévő 'Euangélicusok
 adtak volna ki világ eleiben; két-

ség-

ség-nélkül átok, szám-ki-vetés, a-
 vagy halál lett volna jutalmok é-
 rette. De most Carafának kőszón-
 hetik, hogy ezeket a' Magyarok-is
 nyilván értik; ha mindazáltal ér-
 teni akarják.

Nóha pedig ezekben nagydol-
 got hozott világosságra Carafa; de
 az ennél-is fokkal titkosb, a' mit
 együtt homályosban jelenget.
 Azt írja (t) azért, hogy az Austriai
 Fejedelmek közönségesen a' II.
 Ferdinándra vetvén az egész Ház-
 nak gond-viselését, Cseh-országot
 néki engedték: úgy mindazáltal,
 hog' ha II. Ferdinándnak fiú ágon-
 lévő maradéka el-fogyna, a' Cseh-
 országi Királyság nem másra sen-
 kire, hanem egyenesen a' Spaniol
 Királyokra szállana. A' mely Vé-
 gezés (mint ő a' könyv szélire fel-
 jegyzette) lett 1616. esztendőben.
 Sőt hogy az után nem fok idővel,

t pag.
69.

u Paetū Magyar-ország felől-is hasonlő
hoc fa- (u) Végezést tett az Austriai Ház,
etū est a' Spaniol Királlyal; igen bizonyos
Pragæ, dolog.
die 6.

Mész. Jű.

An. 1617.

Indict.

15. Impe-

rat. Rő.

Mat-

thiá.

VAgyon-hátra hogy azon Ca-
rafa írásból meg-mutogaf-
sam, mi-némű mesterségek-
kel és kényszergetésekkel szokták
most a' Pápisták az 'Euangélicus-
kat a' magok Vallására hajtani, va-
la-hol hatalmuk lehet. Mert ezt
sohol sem mulattyák-el. 'Es neve-
zet-szerint nyilván írja egy Jésuita
(x) micsoda szándékban vőlt Ma-
gyar-ország felől a' II. Ferdinánd
Császár, ki halála előtt nyolcz eszten-
dovel, fogadással kötelezte vőlt ma-
gát arra, hogy semmi alkolmatoságo-
kat nem mulatna-el kiket Isten mutat-
na, hogy MAGYAR-ORSZAGBAN,
mely a' mint-hogy régenten igen Pápi-

sta

sta és Isten-felő Ország vőlt, úgy, a' Bó-
dog Szűznek ótalma alatt bátorság-
ban-is maradott, a' Pápista Vallást ne
óthalmazná, és minden szabados és tisz-
tesseges útakon és módokon ne terjesz-
tené. Mely igyekezet oly igen nagy
volt ez Imperátorban, hogy halála
oráján-is (mint felőle (y) írják) ^{y Orat.}
mint-egy Testamentomban had- ^{de præ-}
ta, és ajánlotta Fiának a' Német-rop. sta- ^{sen. Eu-}
országi Eretnekek ellen-való örö- ^{tu, An.}
kös hadakozást, és gyűlöséget. ^{1640.}
Micsodák legyenek penig a' Pá-
pistáknak, és fő-képpen a' Jésuitáknak
a' szabados és tisztesseges ú-
tak-módok; immár azok közzül
akarak ide egy-nehányat Carafá-
ból le-írni, kiket ő-is szabados kén-
szerítő eszközöknek nevez (2.) ^{z Ger.}

Két rend-béliek azok: 'Edesgető Rest.
és álnok Mesterségek; és kényszerge- ^{pag. 331.}
tő kegyetlenségek.

Mindeneknek előtte azért, a' I. Mef-
kis- terség.

x Guliel
mus La-
morma-
inus in
Idea
Princ.
Christ.

kisdedeken kezdik-el álnokságokat: és az 'Euangélicusok gyermeket sok családságokkal, hol-mi dib-dábokkal, apró képecskékkel, hitegetik az ő Semináriomokba; avagy, a' bolond atyáktól-is el-csallyák, nem tudom micsoda nagy bölcsesség tanulásának reménsége alatt. Kiket az után a' Jésuiták kezé alá-adnak, a' Római vallásban való fel-nevelésre. Jelengeti ezt Carafa, mikor így szól: Mert, úgy-mond, Pázmán Péter fundálá a' Nagy-Szombati Collégiomot, kiben (mint én-magam jelen-létemben láttam) számláltatnak többen ezer tanuló-iffiaknál, kiknek táplálásokra adott három ezer Magyar tallérokat. Továbbá azon Városban rendelt Semináriomot a' Magyar-orzági Nemességek fiai számára, melyben a' Pápista Vallásratanittatnának (a.) 'Es ismét: Ezek felett azon Cárdinál fundálá

a Pag.
227.

Poson-

Posonban a' Collégiomot a' Jésuiták ^{ibid.} gond-viselése alá, &c. Masutt-is: Más két fundálandó Collégiomok is vadnak kezünkben; tudni-illik a' - Szepesti, mely a' Nemességtől visza-foglalt Papi jószágokból fundáltatik, és a' Homonnai (b. &c.) A' mit a' b pag. Nagy-Szombati, Posoni és Ho-^{228.} monnai Collégiomokról ír, azt rég-en tudták; a' Szepesti homályos-ban értették eddig az 'Euangélicusok. El-hadta Carafa a' Szakmárit, úgy ítélem szánt-szándék-ból. nóha annélkül-is igen jóvévénynek kell alsó Magyar-ország-ban lenni, ki a' Pápistáknak abbéli igyekezeteket már nem értette; mi-képpen akarják az Ország Vég-házát Collégiommá fordítani, kinek inditása és eléb-mozditása felől, ma-is ottan-ottan parancsolat éri a' Szepesti Camarát.

Másik mesterségek minden II. Mef-
rend-tertség.

rend-béli Szerzeteseknek (de főképpen a' Jésuitáknak,) együtt jár a' nagy szemtelenséggel. Mert, minek-utánna a' kis-dedeket az ő törökben kerítették, tovább-mennek, és az egész ház-népek után vetik-meg kárhozatos hálójokat. 'Esabban ilyen módot követnek. Színt csinálnak, és vala-mi úton-módon lehet, sokszor atyafiságot is tettetvén, bé-csúsznak a' cselédek közzé; a' hol először-is a' sok bűnnel meg-terheltetett, és sok féle gonosz kívánságoktól el-ragadtatott (c) aszszonyi-állatokat próbállyákmeg; kiket könnyen el-csábitván, azok által ostromolják annak-utánna az egész cselédeket. Tudni-illik tellyességgel azon-utat követik; mellyen az ő Vezérek kezdetben, am-az első ház-népben, nem 'Adámot, hanem 'Evát szabad Gen. 3. káztá-el először (d) az igazságtól.

Továb-

Továbbá, az emberi erőtelenséggel-is gonoszúl-élnek, a' Pápista Vallásra-való csábitásban. Bé-<sup>III. Mef-
terség.</sup>óltatott az emberben a' nagyra-vágyódás, hirnek-névnek, tisztességnak, elő-menetelnek, és másokon-való uralkodásnak végetlen kívánása. Annak-okáért a' Pápisták minden alkalmatosságokra vigyázván, tellyességgel el-végezték, hogy soha az 'Euangálicusok semmi-némű hivatalra elő ne vétesse-
nek. E' tanácsot Carafa (szólván Magyar-orzágról) így jegyzette-fel: Annak-utánna végben-vitték azt, hogy minden nagyub Tisztek, és az Orzágnak felsőb Hivatali Pápisták által igazgattassanak (e) e pag. az ennyiszor el-végezett Constitu-^{227.}tiók ellen-is. Másutt: Pápista Urakra bizattattak a' Várak (f.) 'Es if-^{f pag.}mét: A' Pápista Vallásnak helyére-ál-^{297.}latásában szorgalmatoskodott a' Császár

g pag.
192.

szár, meg-parancsolván, hogy ha a Pápista Vallást bé nem vennék, Pápistavitézek állattassanak a Várban (g.) Kihez képest ha akarod, e' meg-hagyatott kicsiny Magyar-ország-nak a' Coronához tartozó minden részeit elméddel bár járd-el; hol találsz vala-mely becsületes hivatalban, Pápistáktól bé-állattatott csak egy 'Euangélicust-is? Az alá-való Vámoftságtól-fogva a' leg-felsőb méltóságig, nincsen oly hivatal, kiből az 'Euangélicusok ki nem rekesztettek volna. Egy szóval; vala-mely 'Euangélicus most Magyar-országban lelken nem akar Tisztet vásárolni, székség hogy ágyához-varva tom-púlyon házában. Oly becsstelen-ségre jutott az 'Euangéliom követőinek állapattya!

IV. Mef- Az penig minden Keresztyén-
terség. ség kívül-való, hogy a' gonosz-té-
vők

vők büntetlensége által-is szaporittyák számokat a' Pápisták. Mert nincsen oly gonofságban-merült ember, a' ki békével nem marad, csak légyen Pápistává. kit Carafa világos szókkal jegyzett-fel. pag. 212. 'Es akar-ki légy, szály magadban s-lásd-meg, ha ilyeneket csak kevés gödolkodással-is fokakat nem találsz Magyar-országban-is. a'hol annyiban költ a' dolog; hogy mi-nek-utánna a' gonosz-tévők minden mentségekből ki-fogynak, utólsó és igen bizonyos orvofságnak tartják életeknek meg-tartására, hogy Pápistákká legyenek. Ez úton hajtottak sok ezereket a' Pápista Vallásra Cseh-országban, Auszriában, és Morvában, am-a' hires-neves Prágai győzodelem után: a' hol a' pártolkodásért érdemlett büntetések (hogy-már,) senkinek külömben meg nem en-

gedtettek, hanem-ha előbbi Vallását meg-változtatta; mi-némük nagy fokban találtattak-is (mint h pag. 331. Carafa bőven meg-írta (b.) kik életeket, és e' világi javokat, lelkek veszedelmével váltották-fel az idő-szerint-való büntetés alól.

V. Mesterség. Nyilván-való álnokság az-is; hogy a' hol az 'Evangéliomi Vallást ideig, nagyub haszonnak reménsége alatt, kényszerítettnek meg-engedni, ottan-ottan kimeket botsátnak a' Templomokban, kik a' Tanítók prédikálásakor jelen-lévén, vigyázzanak arra, ha nem mondanaké azok valamit a' Pápa tudománya, avagy a' Polgári-társaságnak külső igazgatása ellen: az az, nyilván s-világossan meriké hirdetni az 'Euagéliomot, kiből az ó fejeknek találmányi meg-hamissíttatnak? hogy, ha mit a'-félét kaphatnak, vádolhassák,

és

és mint káromkodó s-pártolkodó embereket, Vallásokkal együtt szám-ki-vetésben kergethessék. Kérkedik evel Carafa, hogy ó ez mesterséggel élt Prágában két Lutheránus tanítók ellen (i.) Es, hogy i. pag. annak-utánna azon Tanítókat 136. Prágából ki-űzték, nyilván azoknak a' Pápa Tudománya ellen prédikációjokban-tett káromkodásit veti-okúl (k.) Leselkedneké il- k pag. lyen-képpen Magyar-országban- 155. is a' Pápisták az 'Evangélicus Tanítók után, fő-képpen a' hol vélek azon helyben elegyesleg kényszerítettnek lakni; mondgyák-meg azok, kik ugyan újal mutathattyák e'-féle kimeket az ó halgatói között. A' hol nyilván-is vagy on, hogy sok helyeken a' fondoroknak és sugarlóknak bizonyos jutalom rendeltetett, kik az ártatlan 'Evangélicusokat bé-vádolják az

G 3

arra

arra állattatott. Tíztek előtt.
 VI. Mef- Végezetre, kegyetlenséggel ósz-
 terség. ve-köttetett álnokságot követnek
 abban-is: hogy a' kiket fok mester-
 ségekkel farkokból ki-vetettek, és
 el-csábitottak, két jeleket kíván-
 nak azoktól, elébbi Vallásoknak
 tellyefséggel el-hagyásáról, és a-
 hoz engesztelhetetlenül-való gyű-
 lőségekről. Edgyiket, hogy irás-
 ban adgyák okát, miért szakad-
 tak-el elébbi Vallásoktól? Sőt (a'
 kit nevethez-is) egy-néhány sült
 tudatlan, Vallásoktól el-fajúlt em-
 berek neve alatt, ő magok bocsá-
 tottak-ki vala-mi Iráskákat a' Pá-
 pista Szerzetesek: nem egyébért,
 hanem hogy azoknak példájokkal
 másokat-is meg-ejtheſſenek. Ez
 mesterségről igen világossan ír
 Carafa (l.) egy Német Gróf pél-
 dájában. De fő-képpen a' Másik
 jelt érzi a' Magyar 'Euangélicu-
 fok.

1 pag.
 367.

fok. Mert nem elégedvén-meg a-
 val a' Pápiſtává-lelt Pátronusok,
 hogy ő-magok elébbi Vallásokat
 el-hadták; azon kívül rettenetes-
 ség a' mi-némű üldözést-tésznek
 azalattok-lévó 'Euangélicusokon,
 és abban akarják meg-mutatni,
 mely jeles Pápiſták immár ok. Te-
 kincs-el a' Duna két felét, és attúl-
 fogva az Országnek Tiszáig-való
 részeit; aczél szivednek kell len-
 ni, ha a' Vallásért-való fok nyo-
 morgatáson meg nem esik. 'Es (a'
 mint mondám) ezzel jelengetik
 elébbi vallásokhoz-való temérdek
 gyűlösegeket, hogy a' nyomorúlt
 kőfséget tomlóczózik, szaczoltat-
 tyák, kevés javokat el-vészik, a' Mi-
 ſere fegyverrel kergetik; Tanító-
 juktól meg-fosztyák, az 'Euangé-
 liom hirdetésének helyéből ki-re-
 kezttik.

Szörnyűségek ezek: kik mind-

azáltal, mivel vala-mi ſzín alatt
gyakoroltatnak, gyengébbeknek
láttatnak azoknál, kikről ez után
szólok; mellyek nem csak minden
Iſteni ſzeretetet kívül vadnak, de
még az emberségnek határán-is
által hágtak.

I. Ke- Mert először, nem nagy kegyet-
g'etlen- lenségé az, hogy az árvák, a' Papiſ-
ség. ta Vallásra menni nem akaró 'Eu-
angélicus özvegyektől és Túto-
roktól, azoknak kedvek ellen, édes
kebelekből, hatalmasúl, ki-vonat-
tatnak, és a' fel-nevelésre Pápiſták-
nak adattatnak? Kiról igen bőven
szól Carafa. Meg-írja, hogy 1626.
eſztendőben, Bóyt-elő hónap 28.
napján, ugyan peccátes Decreto-
mában parancsolt (m) erről a'
Császár, hogy a' féle árvák el-vé-
essenek az Eretnek Tútoroktól,
és Pápiſták gond-viselése alá adat-
tassanak. 'Es e' kegyetlenség, nem

csak

csak Morvában uralkodott, ha-
nem egész Auftriát, és Cseh-or-
szágot-is el-hatotta; még penig
fokkal nagyub hatalommal, mint
ezen Carafa mondgya (n.) Sőt, ^{n Ibid.}
hogy közeleb szólnunk hozzánk; ^{pag. 120.}
mondgya-meg Bécs, ha nem tar- ^{sub da-}
tatnaké olyan árvák a' Jéſuiták ^{to Pra-}
gond-viselése alatt, kik a' törvény- ^{gæ, An.}
szerint való Magyar 'Euangélicus ^{1627. die}
Tútoroktól vétettek-el. De vilá- ^{6. Dec.}
gosban, meg-teczik e' dolog azon
Császár leveléből, mellyet a' Prá-
gai 'Erseknek és több Tiszt-vise-
lőknek irt, 1628. eſztendőben (o.) ^{o pag.}
A' mi, ugymond, az özvegy-^{134. sub}
kat nézi, VALAMIG Pápiſtákká ^{dato Ze-}
nem léznek, mind addig az ő gyerme- ^{noimæ,}
keknek nevelésétől, Jobbágyinak bi- ^{die 20.}
rásától, jószágoknak igazgatásától ^{Junij.}
meg-foſztassanak. A' Tútorok felől ^{Quanta}
háſonlo-képpen: Parancsollyuk, ^{imma-}
hogy a' mi Commiſsáriusink (p) min- ^{nitas!}
^{p pag.}
den ^{156. sub}

dato Vi- den Városokban, és salukban szorgal-
ennæ, matossan vigyázzanak arra, hogy az
An. 1625. árváknak Pápista Tűtorokat adgya-
6. die nak Magyar'Euangélicusok, ugy
Apr. c itélhetni, a' ti dolgotok sem leszen
jóvendőre külömben. *Mar ugy van*

II. Ke- Továbbá, azon kegyetlenség-
getlen- túl vagy on, hogy, nem csak nem
ség. engedik az'Euangélicusokat (mint
ide-fel meg-hallottuk) vala-mi
Tisztekre ujonnan fel-vétettetni;
de a' kiket közzúlók hivatalokban
találnak-is, le-vetik. Vadnak er-
ről II. Ferdinánd Császárnak fok
és erős parancsolati, mint Carafa
q Germ. fel-jegyzette (q.) Meg-parantsolá,
Restaur. ugymond, a' Lintzi Gubernátornak,
pag. 217. hogy az Eretnek Magistrátust le-te-
vén, egy-általlában Pápistákat állas-
son-helyében. Ezent parancsolta a'
Liechtenstein fejedelemnek-is: Mi-
vel penig ez igen idvefséges dolognak
(az 'Euangélicusok üldözésének,
jól

jól meg-ércs) elő-mozdításában,
többi között, ezt sem itéllyük utolsó-
nak, hogy ennek-utánna a' mi örökös
Országunknak egy Városában-is, sen-
ki a' Polgárok között fel ne vétette sék, r Decr.
vala-ki nem Pápista (r.) Magyar- pag. 88.
ország örökösfelegyené az Austriai sub da-
Háznak, avagy nem; ide-fel meg- to Vien.
hallottuk. De világosban, 1625. An. 1624
elztendőben (f.) közönségeffen f ibid.
ki-adott Decretomának második pag. 153.
punctyában, ezt parancsollya: 154.
Hogy vala-hol a' Magistrátusok kö-
zött 'Euangélicus találtatik, azt
mindgyárt ki-vefséktisztiból, és azon
nagy szorgalmatossággal legyenek, Excuti-
te som-
nū Euā-
gelici!
hogy a' Magistrátus, a' Biró, a' Város
Notáriussa mindenkor Pápisták legye-
nek Ez idvefséges dolgot Magyar-
országban igyekezik elő-vinni
avagy nem; némely Városok meg-
mondhatták.

Hasonló kegyetlenség az-is; III. Ke-
hogy getlen.

t Ger.
Rest.
pag. 134.

hogy senkinek az Országokban jószágot venni nem szabad, valaki nem Pápista. kivel az 'Euangélicusoknak minden elő-meneteleket akarják meg-gátolni. Világos szavai vadnak erről-is Carafának (t.) Annak-utánna más parancsolat jöve-ki, hogy SEMMI jószágot el ne adnának, hanem csak olyannak, a' ki felől nyilván nagyon, hogy egyedül csak a' Pápista Vallást tartja. Eggyet ennél inkább Magyar-országban most a' Pápisták nem gyakorolnak; a' hol a' fokjószágoknak csere-berélése, adásvévése, egyedül csak a' Pápisták kezében nagyon.

IV. Ke- Mit mondgyunk arról, hogy
g'etlen- nem csak a' jószágoknak vévése-
ség. túl; hanem egyéb szövetségektől,
és a' szent Házasságtól-is meg-til-
tattak az 'Euangélicusok? Mert ezt
Carafa nyilván az 'Euangélicusok
ki-

ki-gyomlálásának fő eszközei köz-
zé-tétfzi, hogy azoktól kik nem Pá-
pisták, meg-tiltassék a' házasság, meg-
tiltassék a' jószágoknak cserélése, vé-
vése, és a' Kereskedéseknek szabadsá-
ga, vala-kik a' Pápista Vallást meg-
átalkodva vetik-meg (u.) 'Es a' val-
ugyan kérkedik, hogy e' mester-
séggel felette igen elő-mozdították
ők a' Pápista Vallást: mert úgy-
mond, némellyek becsületesb házassá-
gra vágyódván, némellyek leányokat
nagy embereknek adni kívánván; né-
mellyek jószágoknak meg-tartásáért,
avagy a' büntetésnek el-távoztatásá-
ért könnyen be-vették a' Pápista Val-
lást (x.) 'Ugy-is nagyon a' dolog; x
és semmi ez mesterségnél ismé-
retelesebb nincsen Magyar-ország-
ban. A' hol, nézd-el az 'Uri, fő, Ne-
mesi rendeket, s-meg-látod hogy
mind ez úton lettek Pápistákká.
Mert hogy ezt egyszer meg-mond-
H gyam;

u Ibid.
pag. 218.

x Ibid.

gyam: Egefz Magyar-orſzágbán ſem találſz tizez, ki azért lett volna Pápiſtává, hogy előbbi Vallásának hamiságát, és a' Pápiſta Tudománynak igazságát iſmerte volna meg; hanem a' pompás házaság, jóſzágoknak ſzerzése, Tiszteknek meg-nyerése, a' büntetésnek el-kerülése, és egyéb tekintetek tették őket mind egyyig Pápiſtákká, akar mit veſſenek-is okúl az emberek hallására.

V. Ke- Rakva kegyetlenséggel az-is,
gyet- hogy a' hol a' Vallást nem paran-
lenség. csolhattyák, fegyverrel kénſzeri-
tik az embereket annak bé-vételé-
re. 'Es ezt a' Tridentomi Sinattúl-
fogva mind e' mái napig, ſzünet-
lenül gyakorlották a' Pápiſták: és
annak végezéſit előſzór-is az Im-
y Sleid. periumban (y) az V. Károly Csá-
lib. 17. ſzár, nem Tanítók, hanem vitézek
An. 1546 által kezdé őtalmazni és az embe-
rek

rek nyakára kötni. Kinek példáját követvén a' II. Ferdinánd Császár, fokkal nagyub keménséggel terjesztette a' Pápiſta Vallást, mint Carafa fel-jedzette (z.) 'Es ha ki a' z Germ. Prágai győzödelem után Német- Rest. Országban, Cseh-országban, Au- pag. 213. ſtriában, Morvában, és az Aus triai 214. 330. Háznak több örökös Tartományi-
ban, a' Vallás miatt lett üldözése-
ket meg-gondollya; világofſan
meg-tapasztallya, hogy e' vég nél-
kül-való Kereſtyéni vér-ontást,
nem egyébért, hanem a' Pápiſta vide eū-
Vallásnak bé nem vételéjért cse- dem
lekedték. Kit hogy minden ok nél- ibid.
kül ne láttaffanak cselekedni, il- pag. 475
lyen ſzint csináltak. Egyyül eg- 476.
gyig minden alsó és felső renden
valókat; Nemefſeket, Záfzlos-Ura-
kat, Váraſi és falusi embereket,
pártolkodással és árultatással vá-
doltak: kiket annak-utánna nem

csak idő-fzerint-való büntetéſſel, javoknak el-vételével, tómlóczó-zéſſel, és egyéb nyomorgatáſokkal büntettek-meg; hanem egy-fzer f-mind Valláſokat-is kénſzerítették el-hagyni. Nem vólt ezaránt ſenkire ſemmi tekintet: és tulajdon azok-is, kik az Auſtriai Házhoz-való hiviſégben álhata-toſſan meg-maradtak, nem ótal-maztattak-meg ártatlanságokkal a' Valláſért-való üldözéſtől, mint Carafa igen világóſſan adta-érté-sünkre (A.) Haſonló-képpé léſzen jóvendőben állapototok Magyar 'Euangélicuſok, vala-midőn az Im-periomi zúr-zavarok meg-cſen-desednek: és a' ti véretek-húlláſá-ig-való tókéletes hiviſégtek ſem ótalmaz-meg, hogy Valláſtoknak ſzabados gyakorláſában meg-tar-taſſatok. Kire, ha egyéb fortélyt reátok nem találunk-is, engedet-lenſég.

a pag.
322. 333.
334. 343

lenſéggel elég léſzen benneteket vádolni; a' vádoláſt fegyver kő-veti: a' fegyvert minden nyomor-gatás, és lelketekuek üldözéſe. Ezt így következni (ha a' jó Iſten-nek kegyelméſége meg nem gá-tollya,) a' ſzómſzéd Tartomá-nyoknak ſzomorú példáján kívül; Carafának-is nyilván-való beſzé-
b pag.
226.

Mind ezek felett, ugyan meg- VI. Ke-
halmozza a' kegyetlenkedéſeket, gyet-
hogy az 'Euangéliomnak Hirde-lenſég.
tőit ſzám-ki-vetésben üzven, a' kőſ-
séget-is erő-ſzakkal kénſzeritik a'
Miſére. Az 'Euangélicuſ Prédiká-
torok ki-üzéſére közönſégeſſen
tartozó kegyetlen ſzándékjokat a'
Pápiſtáknak, nyilván jelengeti Ca-
rafa, mikor azt írja: *Akkor ki-vált-
képpen felette-igen törekedtem ab-
ban, hogy végre ſzabadittáſsék-meg
az Ország az Eretnek Prédikátorok-
túl*

c pag. 134. túl (c.) 'Es ísmét: Azon-közben munkálkodtam abban, hogy Bécsben tellyességgel szakadna-nyaka a' Lutheránusok Vallásának, &c. Akkor, ugymond, mindgyárt meg-parancsolák a' Lutheránus Prédikátoroknak, hogy helyekből ki-mennyenek (d.) Másutt-is: Meg-parancsolá a' Császár ó Felsége a' Cseh-országi Vice-Királynak, hogy minek-utánna az Országban jutna, mind a' Prédikátorok ki-űzését, s-mind a' Luther Vallásán-lévők Templomának bé-pecsétlését igyekezné végben-vinni (e.) Közönséges Decretomában parancsolá-meg a' Császár, hogy az Eretnek Prédikátorok egész Morvából ki-űzetteffenek (f.) Hasonló-képpen minek-utánna a' Prédikátorokat vala-honnan ki-űzték, a' Kőtséget-is meg-tiltyák más Prédikátorok tanítására-való járástúl, mint Carafa nyilván bizonyittya. Az én tanácslásomból
 ugy-

ugymond, a' Császár, nevezet-szerint arra ki-adott parancsolattyában meg-tiltá Morvában, hogy az Eretnek ki ne mennyenek az eretnek Prédikátorokhoz (g.) 'Es ezen parancsolatot, a' többi köziben-tette Carafa (h.) Így tiltattak-meg az 'Euangélicusok egész Cseh-országban, alsó felső Austriában, Styriában, Cárinthiában, &c. és immár Magyar-országban-is. Nem-is régen esett dolog, mikor Austriából sok 'Euangélicusok jövének Magyar-országban a' Sacramentummal-való élésre; reájok küldettetvén némellyek, úttyokban minden javoktúl és marhá-joktúl meg-fosztattak. Ha pedig ez Országban tovább tekintesz, kevés kereséssel fel-találod, hogy a' Pápista fő Rendek, és ki-váltképpen a' kik elébbi Vallásokon fel-adván Pápistákká lettek, ha-
 H 4 tal-

g pag. 186. 372.

h De- cretor. pag. 139.

In Co- mitatu Sopronienfi.

talmokban-lévő jószágokból minnek-utánna a' Prédikátorokat se-
regenként ki-űzték, a' szegény
kótságtúl-is el-fogják az 'Euangé-
liomot, és a' Mifere minden ja-
voknak el-vételének büntetése
alatt, lelkek-isméretinek nagy kin-
nyával kényszeritik. Micsodát?
Avagy csak a' magok jószágiból
űziké-ki a' Pápisták az 'Euangéli-
cusokat? Külömbet beszél Cara-
fa, és azt írja, hogy nem lévén
senkire (érti a' Lutheránus Pátro-
nusokat) *semmi tekintet, a' Prédi-
kátorokat mind ki-űzték* Cseh-or-
szágból, és a' *kikrúgodoztak, vité-
zek által kényszerítették a' holtig-
való szomorú szám-ki-vetésre (i.)*
Sterberga Várasból penig, ugymond,
*mely a' Munsterbergai Fejedelemé (nó-
ha ez Lutheránus, és a' Cseh-orzági*
Podebrágyi Király nemzetségéből-való
Fejedelem) mind egyig ki-űztettek
az

Germ.
Rest.
i pag. 213
Evigila-
tetandē
ő Euan-
gelici!

az Eretnek Prédikátorok (k.) Sőt ő k pag.
magok a' Nemessék sem marad-^{261.}
hatnak-meg az önnön saját óró-
kós jószágokban. Mert ezt Ca-
rafa világos szókkal írja, hogy a'
Nemessék, és Zászlós-Urak is avagy
Pápistákká legyenek, avagy saját jó-
szágoktól meg-vállyanak (l.) Kiról¹ pag.
a' II. Ferdinánd Császárnak erős^{333.}
ki-adott Decretomát-is a' többi
közé tette Carafa (m.) Ezent^m Decr.
várhattya magára jóvendóban a' pag. 110.
Magyar Nemesség-is, ha az 'Ur
Isten rajta meg nem könyörül!

E' kegyetlenségnek tárfa az-is: VII. Ke-
hogya' hol még vala-kik a' sze-gyet-
gény kótség között magokat a' lenség.
Misétül meg-óhatták, azoknak
ki-keresésére Exmissiókat, Papok-
nak ki-botsátásit rendelnek; a' kik
nem tanításokkal viszik a' Vallásra
a' szegény népet, hanem bizo-
nyos napot adván nekik, kettő a'
dolog:

dolog: *avagy* meg-gyónván Pá-
 pistákká lesznek; *avagy* minden
 javoktól meg-fosztattatván, édes
 lakó helyekből holtig-való szám-
 ki-vetésre üzettenek. Illyen Ex-
 missiókat Magyar-országban-is
 egy-néhányat láttunk. Kiben
 most immár ez a' lelkeket bág-
 gyasztó rettenetes kegyetlenség;
 hogy a' kik Vallásokhoz és Iste-
 nekhez-való szeretetekből, min-
 den világi javoktól, és édes hazá-
 joktól sem szánván meg-válni, a'
 szám-ki-vetést választyák inkább
 magoknak e'féle szorongatások-
 ban, hogy-sem-mint lelkek-ismé-
 reti ellen Pápistákká legyenek:
 akkor a' Pápisták vévén, ezekben
 hogy inkább mozdúlnak-ki he-
 lyekből, más kegyetlenséget
 gondolnak, és azokat erő-szak-
 kal-is meg-tartoztatván, ujobban
 a' Misére kényszerítik. Ezt Carafa
 bö

bő szóval jegyzette-fel: Azonban,
 ugymond, *mihor* a' Bécsi Tanács
 vette volna észbe, hogy az előtt ki-
 adott végezése-szerint sok Polgárok
 mentek volna ki Bécsből a' Vallásért,
 és hogy annál is többen sietnének on-
 nan ki-menni; senkit annak-utánna
 a' Váráshoz-való köteletségétől nem
 akart fel-szabadítani: hanem más
 útat gondolván-ki, minden egyéb Val-
 láson-lévő embereknek meg-paran-
 csolta, hogy feleségeitől, gyerme-
 keitől, és cselédeitől, a' Pápisták pré-
 dikációira, és azoknak Templomiba
 járjanak; a' kik pedig jelen nem
 lennének, azokat első Vasárnapra bi-
 zonyos büntetés alatt, másodikra
 kettős, harmadikra hármás büntetés-
 sel kényszerítette azont cselekedni (n.)^{nCc m.}
 Mi lehet ennél nagyub kegyet-^{Rcst.}
 lenség? Mindazáltal órómeft^{pag. 224}
 követik e' szomszédokat sok Ma-
 gyar Pátronusok: kik nem csak
 a' Pré-

a' Prédikátorokat kergetik-ki jószágokból; hanem a' nyomorúlt köfséget-is meg-fosztyák az'Euangéliomtól, és minden javoknak el-vétele, magoknak tömlőczőzése, sanyargatása után, mikor vennék-eszekben, hogy Vallások mellett készek a' szám-ki-vetést-is fel-venni, erő-szakkal tartoztatják-meg, és lelkek kinnyával hajtyák azokat a' Misére.

VIII. Ezen kegyetlenségből származik, hogy a' kik vala-mi úton Valenség. lások miatt hazájokból ki-bujdoshatnak, minden hatalmokban-lévő Országokban, Tartományokban, Városokban megtiltyák, hogy a' féleknek senki szállást adni ne mérészellyen. Nem titkolta-el ezt Carafa az'Euangélicusoktól, ki így ír erről egygyütt: Mikor pedig meg-bizonyosodott volna, hogy a' hitetők között, még a' Császár decre-

decretoma ellen-is sokan mentek volna Magyar-országban, felette igen kemény írással inté-meg a' Császár a' Palatinust, hogy magát és az Országot az ilyen veszedelmes újító emberekül meg-óalmazná, azokat távol-verné, és az Ország-bélieknek minden társaságoktól, szövetegektől, és barátságoktól meg-tiltaná (o.) Es ^{o pag.} ezt menyire igyekeztek eddig vég-^{372.}ben vinni, nem Magyar a' ki nem tudgya.

IX. Ke-

Nem elég az'Euangélicusok-gyertnak csak személyeken kegyetlen-lenség. kedni, hanem azoknak írást-is (a' menyire túlók lehet) fok-képpen üldözik a' Pápisták. Es azon eleitül-fogva nagy serénységgel igyekeztek, hogy sohol az'Euangélicusok írást ki ne nyomtattassanak, és ne árúttassanak. Erről-is nyilván ír Carafa. Az Eretnek könyveknek nyomtatására és árulására való

való szabadságot, el-vévé az 'Ersek,
és meg-parancsolá, hogy a' Prágaiak
Könyv-tartóit bizonyos és tudos embe-
rek által meg-látogattassák, és viz-
gáltassák, (p.) Másutt illyen szó-
kal jelenti abban-való szorgalma-
toságokat: Ki-vált-képpen, ugy-
mond, a' Lintzieretnek Könyv-nyom-
tató volt minékünk igen nagy búsulá-
sunkra, a' ki bótúruval együtt Magyar-
országba ment volt, és ott a' Magyar
eretnekeknek kedvében lévén, hogy
az ő Vallásokon lévő könyveket bőveb-
ben kaphatnák, vak-merő képpen o-
talmazzák vala, és nagy zajgódások-
kal lévén nem engedik vala ki-üzni:
mindazáltal végben-vittuk az 'Ersek
és a' Palatinus által, hogy mikor alá s-
fel-hordozná Magyar-országban az ő
Könyv-nyomtató műv-helyét, ki-űzet-
tetnék onnat (q.) Zajgódgyatok
Magyar 'Euangélicusok vala-mig
teczik, ha mindazáltal végben

p. pag.
207. 331.
332.

q. pag.
372.

1211

nem viszik rajtato^l a' Pápisták, a' X. Ke-
mit akarnak. g'erlen-

Végezetre, a' Keresztyénség-ség.
nek minden határin kívül-való,
hogy a' meg-hólt 'Euangélicusok
testét sem engedik a' földben te-
mettetni: avagy ha meg-engedik-
is, szükség hogy arra nagy sum-
mán nyerjenek szabadságot. Ki
miatt mi-némű zur-zavar indit-
tatott volt Felső Austriában, azt
is fel-jegyzette Carafa (r.) Ma-
gyar-országban-is nem kevesé-
szomorítottak-meg az 'Euangé-
licusok e' kegyetlenséggel; mint
az Országnek közönséges Gyü-
lésiben bé-adott fok rend-béli pa-
naszokból meg-teczik.

Illyen állapotokról akarta Ca-
rafa az 'Euangélicusokat, világ
eleiben ki-bocsátott írásiban tú-
dósítani: kiket ő a' Római Vallás
terjesztésére-tartozó leg-belsőb-

r. pag.
295. 330.
Anno.
1626.

Agite
gratias
Carafa
Euan-
gelici.

12

12

f. pag. 217. titkok között hozott világosságra, mint ő maga bizonságot-tészen felőle (f.) Kiket, a' Lateránomi IV. Conciliomnak, közönsegeffen minden Pápista Fejedelmek köteletségére-tartozó, Végezésével akarék bé-rekeszteni:

Meg-intessenek penig, és arratavácsoltassanak, és ha szükség lesz az Ecclesiának büntetése alatt is kényszerítesse nek e' Világi Hatalmasságok, akar-minémű hivatalban legyenek, hogy vala-mint becsültetni és híveknek tartatni kívánnak, úgy a' HITNEK őtalmazásáért nyilván MEGESKÜDGYENEK arra, hogy az ő hatalmokban-lévő jószágokból, minden Eretnekeket kik az Ecclesiától meg-neveztetnek, tehetségek-szerint híven igyekeznek ki-kergetni, úgy hogy MOSTANTÚL-FOGVA, VALA-MIKOR, VALA-KI, akar Egy-házi, akar idő-szerint-valómél.

méltóságra vétefsék-fel, tartozzék magát e' Végezéshez tartani (t.)

t. Conc.
iv. Later.
de Hæreticis, cui
Titul.
Quod
juramē-
tū, &c.

Ad Galat. IV.

28. Nos igitur, fratres, secundum Isaac, promissionis filij sumus.

29. Sed quemadmodum tunc is qui secundum carnem genitus erat, persequabatur eum qui natus erat secundum Spiritum: I T A E T N U N C.

Országos Széchényi Könyvtár

